

Slovenski VESTNIK

LETNIK XXXI.

CELOVEC, PETEK, 6. AVGUST 1976

STEV. 32 (1773)

Poštni urad 9020 Celovec
Verlagspostamt 9020 Klagenfurt

Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort Klagenfurt

Posamezni izvod 3 šilinge
mesečna naročnina 12 šilingov

P. b. b.

Ne, to ni mogoče, to ni res! Tako smo vzkliknili vsi, ko nas je doletela pretresljiva vest o nenadni smrti Hermana Velika. A resničnost smrti je neumljena, iztrgala nam je človeka, ki je stal sredi naše narodne skupnosti, sredi naše velike družine. Porušila je enega izmed najtrdnjših stebrov naše narodne skupnosti.

Herman Velik se je v soboto odpravil na eno izmed njegovih številnih poti, ki so ga povezovala z njegovimi funkcijami v slovenskih organizacijah. Nihče ni slutil, da bo njegova pot — na turnir SAK — pot, ki je ne bo končal, da se ne bo več vrnil živ k svoji družini, da mu več ne bomo stisnili roke, slišali njegove preudarne in iskrene besede. To bridko spoznanje nas je zagnilo v globoko žalost in v nas odprlo boleče vprašanje, zakaj je usoda tako kruta, zakaj morajo nekateri tako hitro in nepričakovano od nas, zakaj jim ni dano, da bi končali svoje poslanstvo in zakaj morajo oditi sredi njihovega življenjskega zanosa.

In ko moramo pisati te vrstice, nas še vedno navdaja misel, da vse to ni resnično, da so le hude sanje... A Hermana Velika ni več. Ostaja nam le boleč spomin na njegov kleni značaj, njegovo delo, ki ga je tako prijateljsko vezalo na njegove stanovske sodruga in številne rojake širom naše zemlje.

Herman Velik se je rodil 12. 4. 1930 v Zelezni Kapli in v ranih jutranjih urah 1. avgusta letos v celovški bolnišnici za vedno zatisnil oči, torej star komaj šestinštirideset let. Toda njegovo kratko življenje je bilo en sam delovni dan. Po zaključku študija na celovškem učiteljskem, je leta 1950 nastopil svoje prvo službeno mesto v Selah. Tri leta kasneje pa je postal šolski upravitelj ljudske šole na Kotu v Selah, kjer je do njegove smrti odnosi 23 let vzorno učil in vzgajal tamošnjo šolsko mladino.

Poleg svojega poklica pa je Herman Velik bil tudi vsestranski kulturni in politični delavec. Kot takega smo ga poznali na vseh področjih našega narodno-političnega življenja. Najprej se je vključil v delo občinske politike in kmalu po svojem prihodu na Kot postal občinski odbornik v Selah, kjer je leta 1965 postal župan selske občine. Kot zvest pripadnik naše narodne skupnosti je Herman Velik bil tudi pobudnik za ustanovitev Slovenskega prosvetnega društva „Košuta“ na Kotu in bil njegov tajnik od njegove ustanovitve leta 1961. Tako je bil povezan s prosvetno centralo, Slovensko prosvetno zvezo v Celovcu in leta 1963 postal njen drugi, leta 1969 njen prvi podpredsednik. Kmalu zatem je postal še odbornik Zveze slovenskih organizacij in dolga leta bil član njenega Izvršnega odbora. V Zvezi slovenskih izobražencev je bil vodja učiteljske sekcije. Herman Velik je bil tudi član konzorcija slovenskih učiteljev, ki izdajajo slovenski šolski list Mladi rod in

leta 1970 postal njegov glavni urednik. Herman Velik pa je deloval tudi na gospodarskem področju in bil član odbora boroveljske hranilnice. Aktiven pa je bil tudi na področju športa. V Slovenskem atletskem klubu je bil podpredsednik. V tej organizaciji je predvsem skrbel za povezavo s športnimi klubi v matični Sloveniji.

To so v kratkem našete glavne funkcije, ki jih je Herman Velik opravljal v naših narodnih organizacijah. Vsi vemo za njegovo delo in njegov vsestranski doprinos. Občina Sele bo znala ceniti njegova prizadevanja in napredek, katerega so občani bili deležni pod njegovim županstvom. V naših organizacijah bomo Hermana Velika pogrešali na vseh področjih. Bolj kot pa vsi drugi pa ga bodo pogrešali njegova žena Marta in otroci, katerim je bil dober in skrben oče in ki jih je vzgojil v zavedne člane naše narodne skupnosti.

Herman Velik je bil prepričan socialist, ki se je držal osnovnih načel socialistične miselnosti. Prav v tem oziru je pokojnik bil dosleden bорец za pravice socialno šibkejših, za humano ureditve medčloveških odnosov, tudi tistih večinskega naroda do koroških Slovencev. Herman Velik v tej svoji dejavnosti nikdar ni zanikal svojega slovenskega porekla, nasprotno, povsod se je odločno zavzemal za pravice koroških Slovencev in je tudi takozvano študijsko komisijo pri zvezi vladi zapustil v tistem trenutku, ko je videl, da v tem forumu ne bo mogel uveljaviti predstav koroških Slovencev.

Pri takih odločitvah se je vedno oziral in se držal sklepov ZSO, sodeloval je pri vseh važnih političnih odločitvah te organizacije in vedno bil v prvih vrstah, ko je šlo za naše vprašanje. Udeležil se je tudi vseh naših demonstracij. Herman Velik je bil tudi edini župan, ki je sklenil pobratenje s sosedno občino v Sloveniji (Škofja Loka) in tako demonstriral kako naj v dejanjih izgledajo dobrososedski odnosi. In kljub temu je Herman Velik mnogim bil kamen spotike, za ene je bil preveč socialist, za druge preveč Slovenec.

Zdaj, ko Hermana Velika ni več, najbrž ni nikogar med nami, da ga njegova nenadna smrt ni pretresla in bo morda šele zdaj znal ovrednotiti njegov veliki doprinos za naš vsestranski napredek. Z Hermanom Velikom se poslavljamo od plemenitega človeka, tovariša, ki ni nikdar okleval, kadar je šlo za našo stvar. Ostaja nam velika bolečina — in dolžnost, da poskušamo posnemati njegov lik, ki bo nam in bodočim rodovom ostal svetel zgled človeka, ki mu je narod in njegov socialni napredek bil vodilo v njegovemu življenju.

Zeni Marti in otrokom kakor sorodnikom izrekamo naše iskreno sožalje.
Slava njegovemu spominu!

**HERMAN
VELIK**

Fašizem na Koroškem kaže svoj ostudni obraz

Če je bil za ugotovitev, da v Avstriji in zlasti na Koroškem korenine fašizma še niso izravnane, komu še potreben kakšen dokaz — dogodki okoli podelitve odlikovanj skupini koroških partizanov so ga vsekakor dali. Vsa zagotavljanja avstrijske diplomacije v notah in osebnih nastopih pred mednarodnimi forumi, vsa prepričevanja najvišjih predstavnikov Avstrije in njihovih posebnih emisarjev, da v Avstriji ni pojavov neonacizma in obujanja fašistične miselnosti, so postavljena na laž in razkrinkana kot tisto, kar v resnici so: slepomišljenje in varanje domače in svetovne javnosti. Kajti miselnost, ki je bila manifestirana v zadnjih dneh, je v vsej grozotnosti razkvala, da je na Koroškem fašizem še živ in danes povsem javno kaže svoj ostudni obraz!

Ne mislimo samo na brezprimerno nesramnost, ki so si jo dovolili Kärntner Arbeiterkämpferbund in njemu sorodni krogi. V tem primeru je kontinuiteta miselnosti personificirana že v predsedniku Samesu, ki je bil od 1923 do 1926 Ortsgruppenleiter NSDAP, od 1930 do 1933 okrajni govornik nacistične stranke, v kateri je imel člansko številko 26 661, od 1932 dalje član ilegalne nacistične učiteljske zveze (NSLB) in od leta 1939 naprej predsednik okrajnega sodišča (Kreisgericht) NSDAP. Ljudje takega kova svoje miselnosti očitno niso spremenili. S svojim nastrojenjem, ki ga kažejo danes do borcev proti fašizmu in do žrtev nacističnih zločinov, sami izpričujejo, da so ostali kar so bili.

Ravno zato pa nimajo nobene pravice, nesramno žaliti protifašistični boj. Kragujevac, Frankolovo, Begunje, Podljubelj in nešteti drugi kraji

široj Jugoslavije so imena, ki bodo ostala neizbrisno zapisana v knjigi nacističnih grozodejstev, kakor so pri nas na Koroškem izselitev več sto slovenskih družin, pokol Peršmanove družine, umor selskih žrtev in številna druga krvava dejanja glasne obtožbe za zločine, pri katerih so se — to je dokazano — posebno „odlikovali“ prav avstrijski sodelavci Hitlerjevega režima. Tega bi se morali zavedati tisti, ki danes celo stare zakrknjene naciste skušajo prekositi v sovrastvu do protifašističnega boja — to je tistega boja, ki se mu ima Avstrija zahvaliti za svojo svobodo in neodvisnost.

Brezvestna gonja, ki so jo v zadnjih dneh uprizorili nacionalistično-nacistični elementi in jo je tisk še razpihal (pri tem je spet enkrat posebno neodgovorno ravnala „socialistična“ KTZ) ter so se ji pridružili tudi celovški župan in drugi predstavniki političnega življenja, pa je pokazala, da se v Avstriji in zlasti na Koroškem nočejo priznati k temu dolgu, marveč nasprotno bojejo še naprej gojiti miselnost in razvijati dejavnost, za katero je mogoče najti le eno označbo: fašizem. To je miselnost in to je dejavnost, ki jo izrecno prepoveduje člen 9 državne pogodbe, tako da pomeni razvoj v to smer očitno kršenje mednarodnih obveznosti Avstrije. Gojitev take miselnosti in razvijanje take dejavnosti pa še posebej pomeni žalitev vseh tistih avstrijskih patriotov (med njimi so bili častno zastopani tudi koroški Slovenci) in pripadnikov drugih svobodoljubnih narodov, ki so se med zadnjo vojno uprli fašističnemu nasilju ter z junakiškim bojem in z ogromnimi žrtvami priborili človeštvu mir, svobodo, demokracijo.

Dunaj: most preko Donave se je podrl

V nedeljo zjutraj se je na Dunaju podrl eden treh mostov čez Donavo, takoimenovani most Reichsbrücke. Samo ranemu času in dejstvu, da je bila nedelja, se je zahvaliti, da ni bilo večjega števila človeških žrtev, saj je most prečkalo ob delavnikih nad 18.000 ljudi na uro! Sprva so mislili, da je nesreča posledica atentata, vendar so strokovnjaki kmalu spoznali, da se tujo krivdo lahko izključi. Verjetno se je porušil eden od štirih železo-betonskih podpornikov, nakar je sledila katastrofa. Dunajski župan Gratz je še v nedeljo sklical izvedence in pooblastil štiri profesorje Tehnične univerze na Dunaju s preiskavo nesreče. Škoda cenijo nad milijardo šilingov.

Od nesreče je prizadeto približno 250.000 ljudi, ki morajo sedaj dnevno čez Donavo na delovno mesto preko bolj oddaljenih mostov. Pomožni most za cesne železnice pa bo dograjen v najboljšem primeru šele čez štiri mesece.

Na Dunaju so mnenja, da gre tu za ogromno malomarnost, saj mostov niso redno kontrolirali. Razni časopisi in politične sile pa zahtevajo celo odstop dunajskega župana Gratzja. Odgovorni mestni svetnik za gradnje mostov biva na nepoznanem kraju na dopustu in se do 4. avgusta še ni oglašil. Domnevajo, da se ne upa v domovino, dokler je katastrofa še v tako živem spominu Dunajčanov.

Strahoten potres na Kitajskem

V četrtek 28. julija je svet zvedel za eno največjih katastrof v zgodovini človeštva. Od strašnega potresa, ki je imel svoj epicenter v kitajskem vele mestu Tangšanju, je bilo prizadeto več mest. Tangšan in Tiencin sta popolnoma porušeni, in tudi kitajska pestolnica Peking je bila močno prizadeta. V omenjenih mestih prebiva še sedaj na milijone ljudi pod šotori, ker so kitajski znanstveniki napovedali še nadaljnje potrese. Takoj, ko je bil prvi šok potresa mimo, so začeli z reševanjem žrtev. Predsednik KP Kitajske Mao Cetung

je osebno izrazil svojo zaskrbljenost nad usodo ljudstva in prizadetim izrazil svoje globoko sožalje. Centralni komite KP Kitajske pa je v izjavi govoril o ogromnih človeških žrtvah in hudi materialni škodi. Kitajsko ljudstvo se je za ponujeno pomoč prijateljskih držav zahvalilo, hkrati pa dostojno odklonilo pomoč, ker je mnenja, da je najbolje če si pomaga samo in zaupa v svojo lastno moč.

Potres je imel moč 7,5 po Richtertu. Takšnega potresa še ne pomnijo v zgodovini človeštva.

Nemški nacionalisti pripravljajo ugotavljanje manjšine

Vlada je trdno pripravljena, da izvede ugotavljanje manjšine še leto jeseni. To kljub številnim protestom manjšinskih organizacij in še drugih osebnosti javnega življenja. Meščanski tisk skorajda v celoti podpira to težnjo po preštevanju. Manjšini najbolj sovražne organizacije kot KHD ipd. prirejajo pod pokroviteljstvom znanih politikov vseh treh v parlamentu zastopanih strank hujskaške množične prireditve, da bi na ta način pripravile teren za ugotavljanje. Velikovec, št. Jakob, to nedeljo Škocijan itd., to naj bo psihološka priprava za štetje. Nesramno strahovanje naše narodne skupnosti naj izsiljuje njen pristanek na oba manjšinska zakona, ki jih je leto julija sprejel avstrijski parlament. S sprejetjem teh dveh zakonov pa je bilo potrjeno dejstvo, da v prvi vrsti reakcionarne manjšinske politike ne

stoji samo KHD ali katerakoli druga nacionalistična organizacija, marveč vlada in vse tri parlamentarne stranke. Sele te so s sklepom obeh manjšinskih zakonov dale juridično podlago za vso hujskaško gonjo, za zastrupitev in zaostritev koroške atmosfere. One nosijo vso odgovornost za ves nadaljnji politični razvoj na Koroškem. Tega očitka se meščanske stranke s socialdemokratsko vlado na čelu ne bodo mogle znebiti, ne pred avstrijskim ljudstvom ne pred svetovno javnostjo. Sploh se koroški socialdemokratski tisk s svojo Kärntner Tageszeitung rad postavlja v prve vrste najbolj strupenih in hkrati najbolj primitivnih hujskačev proti Slovincem. Ni dneva, ko ne bi bilo člankov, naperjenih proti manjšini. Najnovejša zadeva Guggenberger je v bistvu causa slovenica. KTZ očita celovškemu županu kljub nje-

govemu nesramnemu postopanju v zadevi „Kulturni dom“, da je bil še premalo spreten, da bi Slovincem preprečil nakup zemljišča v Celovcu za njihov kulturni center. Nadalje očita KTZ Guggenbergerju, da je on odgovoren, da je dal celovško Mestno hišo na razpolago za odlikovanje partizanov. Kakšna nesramnost, se zgraža KTZ, da se v Celovcu lahko nekaznovano odlikuje protifašiste! Kaka nesramnost, se huduje KTZ, da hočejo Slovenci imeti svoj kulturni center! — To niso več kiksi, ki pač včasih nastanejo v dnevni politiki, to je izraz skrajne nedemokratičnosti in šovinizma. To je potvarjanje zgodovinskih dejstev za lažjo gonjo proti Slovincem, hkrati pa proti vsem demokratom in antifašistom.

Da pa taka miselnost ni udomačena samo na Koroškem, kot je (Dalje na 8. strani)

Naši partizani odlikovani!

V petek 30. julija je veleposlanik Socialistične Federativne Republike Jugoslavije na Dunaju tovariš Gustav Vlahov v imenu državnega predsednika SFR Jugoslavije in predsednika Zveze komunistov Jugoslavije Josipa Broza - Tita izročil koroškimi partizanom odlikovanja za njihov doprinos v antifašistični borbi jugoslovanskih narodov in avstrijskega ljudstva med drugo svetovno vojno. Krivdo, da so bila odlikovanja izročena šele trideset let po koncu vojne in zmagi nad fašizmom, nosi izključno avstrijska zvezna vlada. Ona je namreč šele v zadnjem letu dala svoj "placet" za predajo odlikovanj — kajti po avstrijski zakonodaji mora avstrijska vlada dovoliti svojim državljanom prejem odlikovanj neke druge države. Tako so obdolžitve in hujskanja proti SFR Jugoslaviji in koroškimi partizanom s strani velike večine avstrijskih množičnih sredstev obveščanja in meščanskih politikov popolnoma izmišljene, ko trdijo, da je takšno odlikovanje partizanov 30 let po vojni provokacija večinskega naroda in podobno. Saj so bila odlikovanja izdana že leta 1950! Predsednik ZKP Karel Prušnik - Gašper je ob priložnosti predaje medalj dejal, da se avstrijska država doslej — razen na pariških pogovorih za ustanovitev druge republike — še nikoli ni spomnila koroških partizanov, ki so se borili "s puško v rokah proti nemškemu nacizmu v sklopu NOV in POJ". Avstrijska vlada je pač bolj navajena častiti stare naciste, katerim dovoli celo postavitev spomenikov in jih odlikuje z velikim častnim križem za zasluge za republiko Avstrijo...

V celovski Mestni hiši je v petek generalni konzul SFR Jugoslavije v Celovcu, tovariš Bojan Lubej pozdravil med drugimi častnimi gosti veleposlanika na Dunaju, tovariša Vlahova, ki je v imenu Josipa Broza - Tita izročil našim partizanom odlikovanja (govor inž. Vlahova prinašamo posebej — op. ured.). Izdanih je bilo 264 odlikovanj — medalja za hrabrost, medalja za zasluge za narod, red za hrabrost, red bratstva in edinstva s srebrnim vencem, red za zasluge za narod s srebrno zvezdo in red partizanske zvezde.

Predsednik Zveze koroških partizanov, tovariš Karel Prušnik - Gašper, ki je bil odlikovan z redom za hrabrost, redom bratstva in edinstva s srebrnim vencem, redom za zasluge za narod s srebrnimi žarki in redom za zasluge za narod s srebrno zvezdo, se je zahvalil za podelitev priznanj in v svojem govoru posebno naglasil:

„Prosimo Vas, tovariš ambasador, da posredujete naše veselje in srečo ter srčno zahvalo maršalu Titu za njegovo pozornost, ki jo je s tem odlikovanjem izkazal borbem proti fašizmu, ki smo avstrijski državljani slovenske narodnosti. Povejte tovarišu Titu, da smo na to odlikovanje še toliko bolj ponosni, ker živimo v zavesti, da smo z našim bojem doprinesli velik delež k zopetni vzpostavitvi Avstrije, kar so zastopniki avstrijske države na pariški konferenci, ko

je šlo za državno pogodbo, jasno povedali. Le-ti so se takrat sklicevali posebno na koroške partizane in njihove žrtve pokazali kot izreden doprinos poptatne Avstrije za lastno osvoboditev izpod Hitlerjevega jarma. Zaradi tega koroški partizani — mnogo je med nami takšnih, ki smo postali v tem težkem boju invalidi — pričakujemo tudi od avstrijske države podobno priznanje. Nadalje pričakujemo od Avstrije za koroške Slovence ugodno in čimprejšnjo izvedbo člena 7 državne pogodbe.“ Tovariš Gašper je v svojem govoru poudaril pripravljenost koroških Slovencev do mirnega sožitja z narodom sosedom in s tem v zvezi poudaril: „Če današnja politična stvarnost pri nas na Koroškem ne odgovarja načelom pravega sodobnega sožitja med ljudstvom slovenske in avstrijske narodnosti, potem prav gotovo krivda ni na naši strani, temveč jo je treba iskati pri nemških nacionalistih — pri Herrenvolkteoretikih — ki so v kratkih šestdesetih letih pahnili v prepad že duvereni Avstriji.

Še to povejte tovarišu Titu, da smo njegovi borci proti fašizmu ponosni na njegovo humano in dosledno politiko za doseg miru v svetu. Saj vemo, da je najslabši mir še vedno boljši kot najboljša vojna in da bomo koroški partizani vedno hranili v srcih pridobitve NOV in protifašistične borbe, ter jo bo naša organizacija hranila in širila kot dosedaj med mladino obeh narodnosti na naši zemlji. Iskrena zahvala, tovariš ambasador, za izročitev teh nam svetih odlikovanj!“ je zaključil tovariš Gašper svoj govor.

S partizansko pesmijo in sprejemom pa je bila v celovski Mestni hiši zaključena svečana podelitev odlikovanj koroškimi partizanom.

Vendar pa je bilo to odlikovanje naših antifašističnih borcev trn v peti vsem različnim reacionarjem iz vseh meščanskih taborov (glej o tem poseben članek — op. ured.). Pred Mestno hišo v Celovcu se je zbrala peščica kakih 150 ljudi, ki so tam spuščali svoj strup nad bivše partizane in koroške Slovence nasploh. Pod zaščito avstrijske policije so sramotno zmerjali partizane kot „morilce“, „bandite“ itd. — vokabular, ki nam je znan že iz preteklih desetletij. Česar pa v svoji neumnosti, omejenosti in zaplankanosti niso dojeli, da so se s kričanjem hujskaških gesel — predvsem pred pasanti večinskega naroda in inozemskimi gosti — samo osmešili.

Koroški odlikovani partizani in njihovi prijatelji pa so — zvesti svoji revolucionarni preteklosti — ko so zvedeli za hujskaško manifestacijo peščice nepopoljšljivih izzivačev — spontano sklenili, da skupno, strnjeno in enotni zapustijo Mestno hišo. Na ta način so prefunkcionirali zaključek slovesnosti v demonstracijo in manifestacijo naprednih sil proti reacionarnim provokaterjem, katerih strupena gesla so utonila v močnem zvoku jasnih in pravičnih parol: „Nazi raus“ in „Volles Recht für die Slowenen!“

ZAGOTOVILO VELEPOSLANIKA VLAHOVA:

Lahko ste prepričani da bo Jugoslavija vedno izpolnjevala svoj dolg

Ob podelitvi odlikovanj koroškimi partizanom je veleposlanik Vlahov poudaril:

Posebna čast mi je, da vas lahko danes pozdravim v imenu predsednika SFRJ Josipa Broza Tita. Dejstvo, da smo bili vsi skupaj prisiljeni dolgo čakati na ta svečani trenutek — ne po naši krivdi — močno zmanjšuje naše veselje, da se vam, dragi tovariši in soborci, oddolžimo za vaš veliki doprinos v narodnoosvobodilnem gibanju proti fašističnim zavojevalcem in okupatorjem.

Nikdar ne moremo dovolj vrednotiti veličine doprinosov vas, koroških partizanov, ki ste se v najtemnejši dobi jugoslovanskih narodov kot tudi avstrijskega naroda ter vseh narodov sveta priključili osvobodilnemu gibanju, ki se je začelo na ozemlju okupirane Jugoslavije in se je razširilo tudi na Koroško. S to svojo odločitvijo ste dokazali veliko politično zrelost in narodno zavest. Vaša aktivna udeležba v vrstah jugoslovanske narodnoosvobodilne vojske in v legendarnih avstrijskih bataljonih v sestavi NOV je tudi odločilno vplivala na nadaljnji zgodovinski razvoj zlasti v povojni Avstriji.

Vaš doprinos v okviru velike pro-

tihitlerjevske koalicije za zmago nad nacističnim vojaškim in političnim ustrojem je bil podlaga za zgodovinske odločitve leta 1943, ko je bil Avstriji priznan status „žrtve fašizma“ in s tem zglajena pot za vzpostavitev samostojne in neodvisne republike Avstrije. Kakor vam je znano, je bil ta proces zaključen s podpisom državne pogodbe

kot mirovne pogodbe, s katero je dobila Avstrija svojo polno državnost in narodno integriteto in suverenost. SFR Jugoslavija je s svojim podpisom na ta pomembni mednarodni dokument doprinesla svoje, da so bile ustvarjene možnosti za obravnavanje nerešenih problemov v zvezi z jugoslovanskima manjši-

nama, ki živita na ozemlju republike Avstrije.

Na žalost pa moramo ugotoviti, da tozadevna določila državne pogodbe po 21 letih ne samo da niso v celoti izpolnjena, temveč se zahteva reševanje na način, ki nasprotuje duhu in črki državne pogodbe.

Najnovejši razvoj, ki ga v zadnjem času opažamo v naprednih avstrijskih krogih in v katerem imate vi, dragi tovariši borci proti nacizmu, zelo pomembno vlogo, kaže, da je v teku pozitivna sprememba, ki ima za posledico, da se v javnem mnenju vedno bolj uveljavlja zavest neobходимosti reševanja odprlih vprašanj iz državne pogodbe. To je neizogibno ne samo zaradi uresničitve popolne enakopravnosti slovenske in hrvaške manjšine znotraj avstrijske družbe, temveč tudi zaradi nadaljnega razvoja dobrososedskih odnosov z Jugoslavijo kot državo matičnega naroda, kar vse pomeni doprinos ustvarjanju področja miru v tem delu Evrope, udržitvi miru v svetu in tudi mnogo širše v smislu zaključkov helsinške konference.

Naša skupna borba in vaš doprinos nas še bolj obvezujeta, da budno spremljamo razvoj v zvezi s položajem slovenske in hrvaške

Št. Jakob: šovinistična prireditve z grenkim priokusom za organizatorje

V okviru priprav za ugotavljanje manjšine se množijo sedaj na južnem Koroškem hujskaške prireditve vseh mogočih organizacij — od KHD preko Abwehrkämpferbunda tja do Kameradschaftsbunda, ki imajo vsi isti cilj: zastrupiti atmosfero na slovenskem in jezikovno mešanem področju ter hujskati proti manjšini, skratka: pripravljati teren in javno mnenje za jezikovno štetje in ustrahovanje tistih ljudi, ki se nameravane štetu hočejo upreti. V ta okvir je spadalo tudi takoimenovano blagoslanjanje zastave avstrijskega Kameradschaftsbunda prejšnje nedelje v Št. Jakobu, ki ni bilo nič drugega kot pretveza za hujskanje proti manjšini in proti antifašistični borbi. Niti ni bilo treba vedeti, kaj bodo prireditelji tam govorili (glavni govornik je bil deželni svetnik Gallob); dejstvo da so se zbrali ljudje nam že znane miselnosti v Št. Jakobu v Rožu (kjer je bila mogočna partizanska postojanka), da bi tam proslavljali tradicijo nemške vojske med drugo svetovno vojno, je samo ob sebi že provokacija, kar nam je potek te proslave samo še potrdil. Importirani kameradi iz severne Koroške, da celo iz Tirola in Štajerske s svojimi rjavimi oblekami, ki so jih nekateri še okrasili z Hakenkreuzi, naj bi predvsem hujskali proti manjšini. Tega tudi govori predstavnikov Kameradschaftsbunda in duhovnih zastopnikov obeh cerkva niso mogli zamegliti. Kajti v času, ko se pripravlja ugotavljanje manjšine je odveč fraziološko govoriti o spravi in mirnem sožitju, ko pa ravno te stranke, katerim govorniki pripadajo, ta diskriminacijski akt na-

črtujejo in izvajajo. Sploh pa je provokacija takšnih prireditev že v tem, da se sistematično izvajajo ravno sedaj po vsem južnem Koroškem; nima mo nič proti srečanjem bivših nemških vojakov, smo pa proti temu, da so takšna srečanja še danes izraz iste pretekle miselnosti, tiste miselnosti, ki smo jo koroški Slovenci doživeli v izseljeništvu, v pokolu Peršmanove družine in v vseh neštetihih grozodejstvih nacistične strahovlade. In prav gloriifikaciji tega časa je služilo to srečanje, ki je samo en ud v verigi skoraj tedenskih prireditev nemškonacionalnih organizacij pod pokroviteljstvom vidnih predstavnikov vseh meščanskih strank.

Sovraštvo domačinov do takšne miselnosti in takšnih srečanj se je jasno videlo ob poteku te hujskaške prireditve. Šentjakobčanov skoraj ni bilo, nasprotno: stali so v tem bloku, ki je jasno izpovedal svoje odklonilno stališče do takšnih manifestacij. Solidarnostni komite za pravice koroških Slovencev v Celovcu je organiziral mogočno protidemonstracijo pod gesli: „proti vsakemu preštevanju manjšine“, „za izpolnitev člena sedem državne pogodbe“, „proti neonacizmu — za prijateljstvo med narodi“ itd. Pri tem ni važno številčno razmerje med organiziranimi in importiranimi kameradi na eni in demokratičnimi in naprednimi ljudmi na drugi strani. V Št. Jakobu so demokrate (čeprav številčno morda šibki v razmerju do števila udeležencev kameradschaftsbundovske manifestacije) dokazali, da takšnih hujskaških prireditev brez vidnega in javnega protesta demokratičnih in naprednih množic ne bo več. Šentjakobčani so dokazali, da je možno, da se prinese tak protest tudi na cesto, ja celo med udeležence nemškonacionalne manifestacije. Kljub nesramnemu postopanju avstrijske policije, ki je brez dovoljenja vdrla v hranilnico, kjer je bila postojanka protidemonstrantov, ki je z brutalno uporabo sile hotela ustrahovati protidemonstrante, ki je nekega udeleženca protidemonstracije celo z motornim kolesom ranila, so pokazali demokrate neomajno voljo, da se postavijo v bran vsem poskusom hujskanja nemških nacionalistov proti Slovincem. Popolnoma upravičeno je bilo geslo „Polizisten schützen die Faschisten“, v hipu, ko je policija dobila povelja do „razčistitve prostora“.

Vprašamo: kje in kdaj je policija nastopila proti nemškonacionalnim nestrpnem: ali 1972 leta pri „Ortstafelsturm“? Ali pri neprijavljeni heimatdienstovski protidemonstraciji pri veliki demonstraciji solidarnostnega komiteja letos marca? Ali pri nesramnem motenju ob priložnosti odlikovanja naših partizanov? Na ta vprašanja zahtevamo jasen in javen odgovor s pristojne strani! V Št. Jakobu so šovinisti podlegli in z njimi vred avstrijska vlada. Moč demokratov se krepi, nestrpnem, ki jih hočejo organizirati različne organizacije in meščanske stranke, je vedno manj. Št. Jakob nas uči, da se prebivalstvo v vasi, če le vztraja in zastopa pravično stvar, lahko brani proti vsem poskusom hujskanja, razcepitve in šovinističnim izgredom. Šovinisti ne bodo nikoli več mogli nemoteno izvajati svoje gnusne in hujskaške prireditve, kajti moč in sila demokratov se kljub prizadevanju pisunov in komentatorjev meščanskega tiska krepi!

manjšine v republiki Avstriji, predvsem pa, da nudimo odločno podporo vašim upravičenim zahtevam po dosledni izpolnitvi državne pogodbe v celoti. Lahko ste prepričani, da bo SFR Jugoslavija vedno izpolnjevala svoj dolg.

Dovolite mi, da se vam, dragi tovariši partizani, zahvalim za vse, kar ste doprinesli, da moremo danes vsi skupaj živeti v boljšem srečnejšem svetu. Posebno hvaležnost pa dolgujemo vsem našim padlim tovarišem, ki jim ni bilo dano, da bi skupaj z nami uživali sadove velike narodnoosvobodilne vojne.

Predsednik SFRJ in naš skupni vr-

hovni komandant me je pooblastil, da v njegovem imenu izročim visoka odlikovanja vam bivšim borbem in partizanom. Prosim, da sprejmete ta dokaz priznanja in hvaležnosti ob prazniku vstaje slovenskega naroda, ki smo ga 22. julija proslavljali že enaintrideset let v svobodi, ko tudi dneva borca in dneva vstaje ostalih bratskih jugoslovanskih narodov.

Prisrčno vam čestitamo k odlikovanjem, ki vam jih je podelil predsednik SFRJ in vrhovni komandant tovariš Josip Broz Tito — ker ste izpolnili svoj dolg napram svojem narodu in napram človeštvu.

V Avstriji izrinjajo jezike narodnih manjšin iz šol

Izšlo je Mladje številka 22

Vse tri avstrijske parlamentarne stranke so sklenile v prvih dneh julija tri manjšinske zakone, zakon o narodnostnih skupinah, nadalje zakon, ki bo omogočal ugotavljanje manjšine ter zakon o prevedbi plač. Vsi trije na številnih področjih zožujejo demokratične pravice manjšin. Po zadnjem zakonu ravnatelj dvoja- jezične osnovne šole ne bo več treba obvezno imeli dokazanega znanja iz slovenščine. Tako bo v osnovnih šolah, ki so namenjene tudi pripadnikom avtohtone manjšine, jezik le-te polisnjen na raven tujega jezika.

Na odločen odpor, ki so ga iz- zvali vsi ti zakoni tako pri prizade- tih manjšinah in pri številnih pri- padnikih večinskega naroda kot tudi zunaj države, predvsem v Ju- goslaviji, so avstrijski politiki odgo- vorili s plazom raznih načinov „po- jasnjevanja“ in „prepričevanja“ znotraj in zunaj države. Vso kritiko na račun teh zakonov vračajo, razlagajo jo s predsodkom in ne- obveščeno o njihovi vsebini in namenu. Celotni zaključni stavek spo-

menice, ki jo je avstrijska vlada predala jugoslovanski, se glasi zelo samozavestno in, če upoštevamo našo koroško realnost, vsekakor cinično: „Prihodnost bo pokazala, da bo prinesla ta ureditev nazadnje vsepovsod zadovoljive rezultate.“

Bistvenega pomena za obstoj in razvoj narodov in še zlasti narod- nih manjšin je šolstvo. Na tem področju se kaže naklonjenost ali ne- naklonjenost države nasproti manj- šinam. Znanstvena dognanja so po- kazala, da je pouk v materinem jeziku od najzgodnejših let zelo pomemben pri razvoju celovite člo- veške osebnosti. Tudi zaradi tega se manjšini nenaklonjene in sovraž- ne sile trudijo, da bi čim bolj ome- jile jezik manjšin v otroških vrtcih ter pouk v materinščini v osnovnih šolah. V interesu nas vseh je, da se tem težnjam zoperstavimo z vsemi sredstvi, ki jih imamo na razpolago.

Trenutni položaj v manjšinskem šolstvu je zaskrbljujoč. To skrb o- pravičuje sedanje stanje na Juž- nem Koroškem. Podobno je tudi pri gradiščanskih Hrvatih. Glasilo tam-

kajšnje manjšine „Hrvatske novine“ v svoji zadnji številki poroča o ne- varnem in vznemirljivem procesu: avstrijske oblasti kršijo svoje ustavn- e obveznosti s tem, da ukinjajo dvojezične osnovne šole. V zad- njem času so jih zaprli že štiri. Šte- vilni hrvaški otroci ne bodo imeli več prilike in možnosti obiskovati pouk hrvaškega jezika.

Da nas lahko čaka tudi na Ko- roškem podobna usoda, nam daje slutiti najnovejši sporazum, ki so ga sklenile parlamentarne stranke ne- kaj dni pred sprejetjem manjšinskih zakonov v parlamentu. Ena izmed točk tega sporazuma govori o šol- skem vprašanju. V njej je rečeno, da nove ureditve na področju šol- stva trenutno sicer niso predvidene, da pa to ne izključuje, da se po- tem, ko bo začel veljati zakon o narodnostnih skupinah in v njem predvidene odredbe, ne bi začela pogajanja o teh vprašanjih. Vseka- kor ta točka pomeni, da bojo po daljšem ali, bolje rečeno, krajšem času, ponovno začeli zmanjševati in jemati že tako ali tako okrnjene pravice na tem področju. Nemške nacionalistične sile na Koroškem imajo že od nekdanj dvojezično šol- stvo za poglavitni trn v peti. Jasno je, da se z ugotavljanjem manj- šine, ki so ga pravkar izsilile, ne bodo zadovoljile. Prav gotovo se bodo z vso silo zagnale proti slo- venščini in ljudskih šolah. Da imajo pri tem za sabo tudi tiste politične stranke, ki so odobrile štetje manj- šine, kažejo razne izjave predstavi- nikov teh strank v zadnjem času. Po drugi strani pa imajo nemške nacionalistične sile že dokaj izku- šen v boju proti slovenščini v šo- lah. Ravno te sile so leta 1958 pro- drle z zahtevo po ukinitvi obvez- nega dvojezičnega osnovnega šol- stva. Tudi koroška deželna vlada se je že poskusila na tem področju: manjšini nenaklonjena reforma mre- že osnovnih šol, ki ima negativne posledice pri številu otrok, prijavi- lenih k dvojezičnemu pouku, je nje- no delo. Pouk slovenščine na teh šolah je polisnjen vedno bolj v ozadje.

Zgovorni izraz tega stanja in ten- denc, ki jih nemškonacionalistične sile skupaj s šolsko oblastjo in za- konodajalcem zasledujejo, je tudi novela zakona o prevedbi plač.

Pred nedavnim je izšla dvaindvajseta številka Mladja, ki jo izdaja Klub Mladje. Avtorji te številke, ki so v Mladju zastopani z literarnimi prispevki, so Josef Blajs, Gustav Januš, Olga Vouk, France Merkač. Kot gost Mladja je s kratko prozo in pesmimi predstavljen Herbert Kuhner, esej o značilnosti njegove književnosti je napisal Lev Detela. Tudor Banus, rodom iz Bukarešte, ki živi v Parizu, je prispeval likovno opremo, medtem ko Wolfgang Brunnbauer svojim slovenskim prijateljem pod naslovom Epizentrum einer Minderheit „Kulturni dom“ po- sveča skice načrta za gradnjo slovenskega kulturnega doma v Ce- lovcu. Klub mladje predstavlja mladega Kreiskega v boju proti stare- mu Kreiskemu. Zadnje strani revije so zaključene s publicističnimi za- piski.

Kljub razmeroma močnem obsegu zadnje številke Mladja, saj šteje 106 strani, je izvirne slovenske književnosti in publicistike malo prisotne. Razveseljivo pa je, da se v reviji pojavljajo mlada imena, dasiravno je o kvaliteti proze in pesmi težko dati oceno, ker je še vedno prisotno vprašanje, če bodo mladi avtorji našli pot do svojega umetniškega izraza. Z odprtostjo revije mladim, je ta možnost vse- kakor dana, da se začetniki profilirajo. Kljub temu pa se je treba vpra- šati, če so te možnosti res zadostne. Pričujoča številka tega vliisa ne daje, ker je večina prostora na voljo tujim avtorjem. Nič proti pred- stavitvi avtorjev druge narodnosti. To je pravilno in v smislu dobrega sožitja. Pač pa bi te predstavitve morale biti v rokah koroških sloven- skih avtorjev in seveda po možnosti tudi s pogojem možnosti za pred- stavitev koroškega slovenskega avtorja v nemški reviji. O tem bodo uredniki morali razmisliti in ugotoviti, da zna ta pomislek biti upravi- čen. Ako revija želi biti most med obema narodoma, potem morata stebra biti močna na obeh straneh obrežja. Zanimiv je predlog za graditev kulturnega centra. Tozadevno se bodo z globljim proučeva- njem tega načrta verjetno bavili pristojni forumi okoli društva Kul- turni dom. Lep prikaz je izveček načel statuta socialistične stranke Avstrije. Tu se namreč vidi kako daleč od svojih načel je zabredla ta stranka. Tudi primer kako se je pred sodiščem zagovarjal Bruno Krei- sky in kako Marjan Šturm, ko je nemškemu krajevnemu napisu dodal še slovenski.

V publicističnih zapisih urednik poroča o raznih prireditvah na katerih so sodelovali ali bili predstavljeni naši besedni in likovni umetniki. Vsi podatki menda niso popolni, v antologiji slovenske poe- zije, ki jo je izdala zagrebška založba Školska knjiga ni le zastopan Gustav Januš ampak tudi Andrej Kokot. In tu je še Janko Messner, ki zagovarja kritiko njegove „Božične pripovedke“, kar je očitno, da sam kritike ne prenese.

Pisec tega zapisa o Mladju 22 pa seveda ni prezr prispevka Wolf- ganga Holzingerja, ki pod naslovom DAS TUN DES EINEN IST DAS LEIDEN DES ANDEREN govori o koroškem manjšinskem vprašanju. To je brez dvoma glas iskrenega prijatelja koroških Slovencev iz vrst večinskega naroda in priporočamo da njegov prispevek prečitata. O založniški dejavnosti na Koroškem je tu še prispevek Karla Kolarja z Dunaja. Prevedla sta ga Elfi Kolar in Pavle Zdovc. V tem sestavku je govora o knjižnih izdajah, ki se nanašajo na Koroško.

Bralci (in tudi uredniki Mladja) naj ne zamerijo, če ni vse napisano po kronološkem zaporedju, saj tudi bralec revije bere najprej tisto kar ga zanima. Razveseljivo je, da je tudi v tej številki nekaj oglasov slovenskih podjetnikov na Koroškem, ki na ta način podpirajo revijo in zato je vredno, da se jih tudi omeni.

Mladje 22 je vsekakor vredno branja, dobite ga lahko v knjigarni Naša knjiga v Celovcu ali pa na naslovu uredništva A-9010 Celovec, poštini predal 307.

Izšla je nova številka revije Pannonia

V Želzernem na Gradiščanskem je pred kratkim izšla nova šte- vilka Pannonia, magazin za evropsko sodelovanje. V pričujoči dvojni številki so predstavljeni tudi slovenski koroški književniki. Valentin Pol- lanšek, Andrej Kokot, Gustav Januš, Erich Prunč, Karel Smolle in Anita Hudl.

Dela predstavljenih avtorjev je prevedel in spremno besedo napi- sal Peter Kersche. Pojav slovenskih avtorjev v reviji Pannonia je brez dvoma treba oceniti kot pozitiven korak urednikov revije. Vsekakor pa se bralcu ob tem nehoče vsiljuje vprašanje ali na prostoru, ki ga je imel na voljo Peter Kersche, ne bi dalo povedati več? Že sami podatki o nekaterih avtorjih so površni, prav tako se bi dalo razpravljati o iz- boru pesmi in avtorjih. Namesto Smolleta in Prunča, ki literarno nista več aktivna, bi lahko našla mesto druga aktivna avtorja. V času manjšini tako nasprotiga vzdušja in deželi, bi koroškimi slovenskim avtorjem nujno morali dati več možnosti, da spregovorijo o narodnost- nem položaju, saj prav umetnik daje najbolj avtentično podobo časa v katerem živi. In o tej situaciji v kateri se nahajamo koroški Slovenci danes, je dosti literature, ki je tudi zelo kvalitetna. Vemo, da je Peter Kersche prevedel precej take literature, zato je predstavitev s te plati malce zgrešena ali pa je bil že od vsega začetka namen, da se izogne narodno političnemu trenutku? To je tembolj nerazumljivo, ker v isti številki Wolf in der Maur, intendant radia Željezno-Eisenstadt daje kot vzor Vojvodino, kjer več narodnosti živi v popolni enakopravnosti.

V tej situaciji pač ne moremo mimo politične realnosti v deželi in če je to nekomu prav ali ne. In še nekaj, slovenski avtorji na Koroškem so tudi sami prevajali svoja dela v nemščino in bi uredniki revije Pannonia lahko našli neposredno pot do naših avtorjev in Peter Ker- sche tudi.

K O R O Š K I „ P R A S T R A H “ — E N K R A T Z D R U G E S T R A N I

9 TONE FERENC:

Spomenice o nemških ozemeljskih zahtevah v Sloveniji leta 1940

Avgusta 1940 je Maier Kaibitsch kot vodja pokrajinskega obmejnega urada NSDAP za Koroško v Celovcu izdelal novo spomenico, in sicer o „nekdanjih avstrijskih političnih okrajih Radovljica, Kranj in Kamnik“. Ko jo je 21. avgusta 1940 poslal referatu za stranko v oddelku „Nemčija“ nemškega zunanjega mi- nistrstva (ta referat je vodil nam že znani dr. Luther), je v spremnem dopisu zapisal: „Kot dopolnilo k spomenici o tako imenovanem jeseniškem trikotniku pošiljam kratek sestavek o nekdanjih avstrijskih političnih okrajih Ra- dovljica, Kranj in Kamnik, ki danes sestavljajo območje tako imenovanega jeseniškega trikot- nika.“³⁹ Nerazumljivo je, da je Maier Kai- bitsch v tem pismu pojmoval vse tri okraje na Gorenjskem kot tako imenovani jeseniški tri- kotnik, medtem, ko je v nam že znani spome- nici o jeseniškem trikotniku iz julija 1940 predstavil ta trikotnik v mejah radovljiskega okraja.⁴⁰

V spomenici o navedenih treh gorenjskih po- litičnih okrajih je Maier Kaibitsch najprej ori- sal njihov položaj, velikost in poljedelstvo. Povedal je, da obsegajo okrog 2.700 km², da je leta 1931 živelo v njih 135.000 ljudi itd. Nato je opisal zaposlitve prebivalstva in nave- del najpomembnejše industrijske obrate. Pri opisu prometno-geografskih razmer je poudaril pomembnost tega prehodnega ozemlja in še po- sebej pomen treh gorskih prelazov (Koren,

Ljubelj, Jezersko). V kratkem pregledu zgo- dovine in kolonizacije je Maier Kaibitsch na- vedel politično pripadnost Gorenjske skozi sto- letja, nemško poreklo zemljiških gospodov in nemško kolonizacijo ter poudaril: „Ti nemški zemljiški gospodje so pripeljali številne nemške koloniste iz Bavarske, Koroške in Tirolske, kar se je jezikovno izražalo tja do 19. stoletja in je bilo tudi kulturno največjega pomena, tako da lahko Gorenjsko označimo kot stara nemška kulturna tla.“ (Podčrtal T. F.). V poglavju o jeziku in narodnosti je Maier Kaibitsch opisal naraščanje slovenske narodne zavesti od srede preteklega stoletja in posebno od šestde- setih let dalje ter nenehno izpodirvanje nemštva ter je navedel kraje, v katerih so se nemške po- stojanke obdržale do leta 1918 (Jesenice, Tržič, Domžale). Na koncu spomenice je opisal še prehod občine Jezersko od Koroške h Gorenj- ski konec leta 1918 in v začetku leta 1919.⁴¹

Drugi dan, tj. 22. avgusta 1940, je Maier Kaibitsch poslal istemu referatu v nemškem z- nanjem ministrstvu „nadaljnje zemljevide o je- seniškem trikotniku in predvsem o obsegu nek- danjih avstrijskih okrajnih glavarstev Radov- ljica, Kranj in Kamnik, o katerih smo vam dan- es poslali tudi posebno poročilo.“⁴² Ne vemo, kaj je vsebovalo „posebno poročilo“, ki ga je omenil Maier Kaibitsch v tem pismu. Čeprav v pismu navaja kar 6 prilog, sta se v arhivskem fondu nemškega zunanjega ministrstva v Bon-

nu ohranili le dve, in sicer zemljevid teh okra- jev z vrčtanimi mejami političnih in sodnih okrajev in nam že znana skica z vrisanimi raz- daljami poti od Berlina do Trsta.⁴³

Podobno kot prejšnji dve spomenici tudi te spomenice nacisti iz Celovca niso poslali samo nemškemu zunanjemu ministrstvu, temveč tudi nekaterim drugim ustanovam. En izvod je namreč 3. 9. 1940 poslal Bormann naravnost Ribbentropu.⁴⁴

V spomenici o navedenih treh okrajih Go- renjske Maier Kaibitsch sicer ni posebej nava- jal razlagov, zaradi katerih naj bi ti predeli prišli k Nemčiji. Poudaril je le, da so to „nemška kulturna tla“ in kot vemo, so imeli takrat nacisti razglasitev nekega ozemlja za „nemška kulturna tla“ za zadosten razlog za svoje imperialistične ozemeljske zahteve. Kma- lu pa se koroški nacisti niso zadovoljili več niti z Gorenjsko, temveč so zahtevali še več sloven- skega ozemlja. To lahko lepo razberemo iz najboljšežnje spomenice, ki pa je verjetno osta- la le v osnutku.⁴⁵

Osnutek „Spomenice gauliterja v Koroški o ponovni vzpostavitvi stare državne pokra- jine Koroške z novo razmejitvijo južno od Karavank“⁴⁶ obsega kar 19 tipkanih strani ali morda še več besedila, vendar kljub temu še ni popoln. Ima namreč le kratek uvod in raz- meroma zelo dolgo — za takšno spomenico celo predlogo — zemljepisno utemeljitev z na- slovom „zemljepisni razlogi za priključitev Kranjske h Koroški“ ter morda tudi poročilo o gospodarstvu v Kranjski in delu slovenske Štajerske. Ker je z našega gledišča pomembnejši uvod, ga bom navedel v celoti, medtem ko bom iz zemljepisne utemeljitve in poročila o gospo-

darstvu skušal izluščiti le podatke o obsegu ozemlja južno od Karavank, predvidenega za priključitev h Koroški. Uvod, ki obsega 2 strani, se glasi:

(Dalje v prihodnji številki)

39 In Ergänzung zur Denkschrift über das sogenannte Asslinger Dreieck lege ich eine kurze Zusammen- stellung über die ehemals österreichischen poli- tischen Bezirke Radmannsdorf, Krainburg und Stein, die heute das Gebiet des sogenannten Asslinger Dreiecks bilden, vor.“ (Podčrtal T. F.) PAAA Bonn, Pol. XII, Bd. 7, Italien, Maier Kaibitschevo pismo 21. 8. 1940.

40 Glej op. 10 in 311

41 PAAA Bonn, Pol. XII, Bd. 7, Italien, Maier Kai- bitscheva spomenica „Die ehemals österreichi- schen Bezirke Radmannsdorf, Krainburg und Stein“ iz avgusta 1940.

42 PAAA Bonn, Pol. XII, Bd. 7, Italien, Maier Kai- bitschevo pismo 22. 8. 1940.

43 Glej op. 101

44 PAAA Bonn, Pol. XII, Bd. 7, Italien, Bormannovo pismo 3. 9. 1940 s spomenico „Die ehemals öster- reichischen politischen Bezirke Radmannsdorf, Krainburg und Stein“ iz avgusta 1940.

45 Hrani jo arhiv VII, fondi nemškega okupatorja, škatla 33, št. 18/1. Verjetno je bil ta osnutek spome- nice v arhivskem fondu blejske podružnice dr- žavnega propagandnega urada NSDAP za Koroško in ga je komisija za ugotavljanje zločinov skupaj z drugim gradivom poslala državni komisiji za ugotavljanje zločinov v Beograd, ta pa ga je iz- ročila navedenemu arhivu. Ker spomenice nisem našel v ohranjenih arhivskih fondih osrednjih nem- skih ustanov, sodim, da je ostala le v osnutku. Možno pa bi bilo tudi, da so jo dokončali in po- stali takšni ustanovi, npr. Rudolfu Hessu kot Hit- lerjevemu namestniku v NSDAP, ki nima v celoti ohranjenega arhivskega fonda.

46 Denkschrift des Gauliters in Kärnten über die Wiederherstellung des alten Reichsgaues Kärnten durch eine neue Grenzziehung im Süden der Kara- wanken.

Danes se bodo odprla vrata Mednarodnega gorenjskega sejma v Kranju

Danes dopoldne se bodo odprla vrata XXVI. Mednarodnega gorenjskega sejma v Kranju, ki bo odprt do vključno 16. avgusta. Odprla ga bo predsednik Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije Marjan Rožič. Pred otvoritvijo tega sejma je direktor sejma tovariš Okoren za avstrijske novinarje priredil tiskovno konferenco na Ljubelju, katere se je udeležil tudi sodelavec našega lista.

Razstavljalcem in obiskovalcem se sejemske prireditve je znano, da je to splošni sejem široke potrošnje, kjer je razstavljeno blago vseh gospodarskih panog, ki ga potrebuje potrošnik. Vendar pa tu ni samo blago široke potrošnje temveč tudi bogata izbira kmetijske mehanizacije in strojev za obdelavo lesa, kovin in ostalih, ki jih potrebujejo zasebniki in tudi industrija. Od blaga široke potrošnje je na voljo izredno velika izbira pohištva in ostale opreme za stanovanja, vseh vrst gospodinjskih aparatov in akustike, preprog in dekorative, tekstilne in usnjene konfekcije, obutve, kovinske in plastične galanterije, kozmetike, igrače, nakita in vsega ostalega. Precej je tudi najrazličnejšega gradbenega materiala od opeke do kompletne opreme za kopalnice, centralno kurjavo in celo gradbenih elementov za postavljanje montažnih hiš. Ne manjka prehranbenih izdelkov in knjig. Na sejmu je torej prav vse, kar obiskovalci potrebujejo za opremo svojega doma in za osebno porabo. Seveda je vse to blago obiskovalcem na voljo tudi za direktni nakup. Med to široko izbiro blaga bodo našli tudi obiskovalci iz sosednih držav prav gotovo precej stvari, ki bodo tudi za njih zanimive.

Z razstavljenim blagom so zasedene vse prostorske kapacitete sejma in sicer preko 7000 m² notranjega prostora in prav toliko zunanega.

Skupaj sodeluje na sejmu 124 direktorjev razstavljalcev od tega 97 domačih in 27 inozemskih, ki pa zastopajo še dodatno število jugoslovanskih organizacij združenega dela in tujih firm. Tako lahko skupno računamo na 260 udeležencev

proizvajalnih in trgovskih podjetij ter zasebnih obrtnikov na XXVI. Mednarodnem gorenjskem sejmu. Od inozemskih razstavljalcev jih je največ iz Italije, ZR Nemčije in Avstrije. Po nekaj pa je prisotnih tudi iz drugih evropskih držav in iz Azije. Iz Avstrije sodeluje 13 razstavljalcev, iz Koroške na žalost samo en sam.

Poznavalcem gorenjskega sejma se bo morda zdelo, da njegova de-

jem vedno bolj širi. Lahko poudarimo tudi to, da se je moralo zaradi omejenosti notranjih prostorskih kapacitet nekatera zainteresirana podjetja celo odklanjati ali pa jim dodeliti manjši prostor od zelenega.

Sama dejavnost Gorenjskega sejma pa se širi tudi v drugi smeri in sicer s tem, da ima letno vedno več specializiranih sejmskih prireditev, ki so vse izšle iz te prireditve, ki jo še vedno prirejamo v mesecu avgustu. Tako letno prireja šest sejmov, od katerih so štirje specializirani, sejem v avgustu in novoletni sejem pa sta splošna. Tudi te specializirane prireditve so mednarodnega značaja, na katerih od tujih sodelujejo predvsem razstavljalci iz sosednjih držav.

Gorenjski sejem pa se izpopolnjuje tudi v notranje organizacijski smeri. Z vsako prireditvijo dopolnjuje opremljenost in urejenost svojih razstavnih prostorov in zunanjih površin. Prizadeva si za boljše počutje in ugodnejše delo tako razstavljalcev, kakor tudi obiskovalcev. Mednarodni Gorenjski sejem spremljajo večerne prireditve s plesom in dobro postrežbo na prijetnem odprtem zabaviščnem prostoru. Seveda pa je za obiskovalce sejma poskrbljeno za dobro pijačo in raznimi specialitetami tudi v dopoldanskem in popoldanskem času in ne samo ob večerih.

Sejem je dnevno odprt od 9. do 19. ure, zabavni prostor pa do 24. ure. Gorenjski sejem prireja letos v oktobru in sicer od 12. do 19. oktobra še SEJEM OPREME, ki je specializirana prireditev, namenjena predvsem opremljanju hiš in stanovanj, raznih poslovnih prostorov in javnih objektov kot: šol, hotelov, delavnic in drugih.

Lansko leto je Gorenjski sejem obiskalo 150.000 obiskovalcev, od tega je bilo okrog 30 odstotkov tujcev. Direktor Okorn je napovedal, da bodo prihodnje leto povečali prostore, zavzemanje pa se je za bolj tesno sodelovanje med Mednarodnim lesnim sejmom v Celovcu in Mednarodnim gorenjskim sejmom v Kranju. Pri tem je poudaril, da bi lahko obe strani sistematično usmerjale obiskovalce na sejem.

Slovo od Hermana Velika

V sredo 4. avgusta se je pred občinskim uradom v Selah zbrala velika množica žalnih gostov od blizu in daleč, da se za vedno poslovijo od Hermana Velika, župana in šolskega upravitelja v Selah oz. Kotu, čigar nenadna smrt je globoko pretresla vso slovensko in širšo javnost Koroške in matične Slovenije.

Žalnih svečanosti in poslednje poti Hermana Velika so se udeležili najvišji predstavniki političnih in kulturnih forumov dežele, slovenskih narodnih organizacij, SR Slovenije in pobratene občine Škofja Loka, kateri so se od Hermana Velika poslovili s številnimi govori in orišali njegov doprinos v naši družbi ter ženi Marti in družini izrekli svoje sožalje.

Obširno poročilo o pogrebu Hermana Velika bomo objavili v prihodnji številki.

javnost po številu razstavljalcev upada, vendar temu ni tako. Na sejmu se pojavlja vse več večjih podjetij, ki združujejo veliko število temeljnih organizacij združenega dela, katere so na preteklih sejmih nastopale samostojno. Tako se se-

Št. Jakob v Rožu

Na zadnji seji občinskega odbora v Št. Jakobu je bilo na programu 20 točk dnevnega reda. Ena najbolj kočljivih točk je bila vsekakor zahteva zborovalcev in zastopnikov Solidarnostnega komiteja, da se prepreči nameravano hujskaško prireditev Kameradschaftsbunda (blagoslovitev zastave) s tem, da občina ne da na razpolago zemljišča za to prireditev. Tozadevno je prišlo do glasovanja, katerega izid je bil ta, da so se mandatarji SPÖ in ÖVP izrekli za prireditev, medtem ko so se glasovanja vzdržali trije slovenski odborniki in odbornik KPA. Na seji so soglasno odobrili tudi prošnjo mešanega pevskega društva „Rož“ za podporo v višini 5000 šilingov. Ko so ta predlog predhodno obravnavali na seji predsedstva, ni bilo enotnega gleda-

nja. Prav zaradi tega prevladuje med občani mnenje, da so podporo pevskemu zboru „Rož“ soglasno potrdili samo zato, da bi s tem „pomirili“ Slovence in tako vsaj malo popravili to, kar so zagrešili s privolitvijo, da se v Št. Jakobu izvede od zunaj vsiljena prireditev Kameradschaftsbunda.

Nadalje so na seji tudi razpravljali o tem, da bi v Št. Jakobu zgradili tovarno za pohištvo, v kateri bi lahko zaposlili okrog 200 delavcev. Zanimanje za to tovarno kaže neko italijansko podjetje. Med tem podjetjem in občino je bilo že celo vrsto razgovorov. Na seji so razpravljali tudi o tem, da bo naslednik umrlega dr. Chroboka dr. Burchart, ki bo ordinacijo opremil s sodobnimi napravami in tako zdravniško oskrboval to področje. Nadalje so razpravljali o delitvi deželne pomoči, ki jo mislijo porabiti za cestno razsvetlavo na Reki, za mrtvašnico v Podgorjah in za gradnjo stanovanjske hiše ter tudi o razpustitvi komiteja interesentov proti izgradnji karavanške avto ceste. Prav tako so se menili o izdaji turistične karte in o počastitvi zaslužnih gasilcev, med njimi posebno zaslužnega gasilca Stefana Meliche, ki je bil 40 let aktiven gasilec. Na seji so razpravljali tudi o pomoči na potresnem področju v Moggio.

Letovanje otrok v Savudriji

OBVESTILO STARŠEM

V zadnjih dneh smo obvestili starše, katerih otroci so bili sprejeti v počitniško kolonijo v Savudriji pod pogojem, da pristojni zdravnik letovanje priporoči.

Otroci odpotujejo v forek 10. avgusta t. l. Kakor lansko leto, bodo otroci tudi letos potovali s posebnim avtobusom. Stroške za vožnjo naj plačajo pred odhodom v Dobrli vasi v podjetju Štefan Sienčnik, v Celovcu pa v naši pisarni, Gasometergasse 10/1.

Za dan odhoda so zbirališča določena takole:

- V DOBRLI VASI ob 7.20 uri zjutraj — odhod točno ob 7.40 uri izpred avtopodjetja Štefan Sienčnik;
- V CELOVCU ob 8.00 uri — odhod točno ob 8.20 uri izpred Gasometergasse 10.

Brez čistih jezer ne bo več turizma

Kot znano je na Koroškem okrog 200 jezer. Med temi imamo tudi najčistejše jezero v Evropi — jezero Weißensee in celo vrsto manjših jezer, ki pa so že zelo onesčiščena.

Da bi ohranili čisto in zdravo kakovost vode, so ob večjih koroških jezerih pred leti začeli graditi kanalizacije, kar pa je seveda povezano z ogromnimi denarnimi stroški. Tako so na primer s pomočjo kanalizacije kakovost vode jezera Millstätter See, ki je bilo že precej onesnaženo, zelo izboljšali. Leta 1971 je v 1 m³ vode bilo že 1760 miligramov alg, do sedaj pa se je množina že znižala za tretjino. Istočasno se je popravila tudi vidljivost v globočino od 2,3 na 5,2 m, na nekaterih mestih celo v globino 8 metrov in še več. Podobne uspehe so zabeležili tudi na Osojskem jezeru, kjer se je množina alg od 2370 miligramov na kubični meter l. 1972 znižala na 1180 miligramov,

Na Klopinskem jezeru se je položaj nekoliko izboljšal. Nova naprava, ki so jo instalirali na tem jezeru, da iz globine črpa bolno oziroma onesnaženo vodo, se kar dobro obnese in je v dopolnilo obstoječi kanalizaciji.

Zelo kritični pa je položaj na Habnarjevem jezeru (Hafner-See), čigar odtok je hkrati prtok Hodiškega jezera, ki pa je tudi že precej ogrožen. Nasprotno je voda Baškega jezera zelo kakovostna.

Koroški inštitut za raziskovanje jezer je v zadnjih letih zelo intenziviral svojo dejavnost, ki se kaže v raznih meritvah, kontrolah in opozovanjih. Vodja omenjenega inštituta dr. Sempel je mnenja, da je treba pospešenim izvedbam kanalizacij dati večji poudarek, če hočemo rešiti naša lepa koroška jezera pred nadaljnjim propadanjem. Stroški izgradnje kanalizacij ob naših jezerih bodo znašali tri milijarde šilingov.

V primerjavi z drugimi avstrijskimi jezeri, so koroška jezera sorazmerno čista. Vzrok temu je, da je bila Koroška prva zvezna dežela, ki se je lotila sanacijskih ukrepov in je na tem področju vodilna v Avstriji.

Andreja Ottowitz ni več

V nedeljo 1. avgusta smo sprejeli na zadnjo pot mizarskega mojstra Andreja Ottowitza iz Zahomca. Pogrebci so prišli iz vse južne Koroške in na ta način dokazali veliko priljubljenost rajnega bistriškega občana Ottowitza.

Kot sosed in prijatelj ter v imenu hranilnice in posojilnice, se je od rajnega Ottowitza ob odprtem grobu poslovil dr. Mirt Zwitter. V pretresljivem poslovnem govoru je življenjsko pot rajnega Zahomčana, ki je kljuboval vsem težavam življenja in zapustil otrokom in ženi lep mizarski obrat, ob vsem tem pa vedno ostal zvest izročilom svojih očetov.

Rajnega Ottowitza, ki nas je zapustil v 68. letu svoje starosti bomo ohranili v trajnem spominu, vsem sorodnikom pa izrečemo svoje iskreno sožalje!

Slovensko prosvetno društvo „Bilka“ v Bilčovsu vabi na

KULTURNI VEČER

v soboto 14. avgusta 1976 ob 20. uri pri Miklavžu v Bilčovsu.

Po sporedu prosta zabava. Igra Tržiški instrumentalni ansambel.

torej kar več kot za polovico. Vidljivost v globočino se je od 1,8 m v letu 1972 povečala do leta 1975 na 4,9 metra.

Na svetovno znanem Vrbskem jezeru pa je po izjavi limnologa dr. Hansa Sampla položaj že bolj kritičen. V zgornjih plasteh je kvaliteta vode v redu, v globočinah pa je položaj vse prej kot razveseljav. Ogromne količine alg se iz leta v leto kopičijo. Posledica more biti — in to je že lahko kar kmalu — da se pod gotovimi pogoji te množine alg sprostijo in pojavijo na površini. Kaj pomeni takšna rdeča „župa“ alg, ki pokrije vso površino jezera, smo pred leti doživeli na Millstattskem jezeru. Najbolj je ogroženo južno obrežje jezera, kjer še nimajo urejene kanalizacije.

Ob 25-letnici posvetitve cerkvice na Sedlcah bo letos 22. avgusta

SLOVESEN SHOD

s pranganjem in dvema božjima službama.

Začetek: ob 8. uri prva sveta maša, ob 9.30 uri druga sv. maša in slovesno pranganje. Poje selski cerkveni zbor, vabljeni pa so tudi sosednji zbori. Za okrepčilo bo preskrbljeno.

Slovensko prosvetno društvo „Borovlje“ vabi na TRADICIONALNI IZLET

ki bo v nedeljo 5. septembra 1976.

Odhod izpred avtobusne postaje v Borovljah ob 5.30 uri zjutraj.

Smer: Borovlje—Ljubelj—Ljubljana—Novo mesto—Pleterje—Rimske Toplice—Trbovlje—Kranj—Borovlje.

Prijave sprejema Andrej Wieser, 9170 Borovlje, Hauptpl. 9 Prisrčno vabljeni!

Solidarnost s Slovenci na Koroškem

Ob priložnosti maturitetnega slavlja oziroma srečanja primorskih učiteljev z Goriške dne 29. maja v Ljubljani, to je tistih učiteljev, ki so leta 1915 maturirali na slovenskem učiteljskem v Goric, so udeleženci tega srečanja odločno protestirali proti preštevanju Slovencev na Koroškem. V protestnem pismu naslovljenem Zvezni avstrijski republiki so zahtevali, da naj se upošteva in spoštuje 7. člen avstrijske državne pogodbe iz leta 1955 in da naj se spoštuje slovensko avtohtono ljudstvo, ki na tem ozemlju živi že od 7. stoletja naprej.

V Škocijanu protestirajo

Zastopniki krajevne Gospodarske liste, Slovenskega prosvetnega društva „Vinko Poljanec“ v Škocijanu in Slovenskega prosvetnega društva „Danica“ v Št. Vidu v Podjuni so ostro protestirali proti nameravani hujskaški prireditvi, ki se bo v nedeljo v Škocijanu odvijala v obliki odkritja brambovskega spomenika.

V protestnem pismu poudarjajo, da služijo takšne in podobne prireditve razpihovanju narodnostne mržnje in ustvarjanju „primerne“ vzdušja za nameravano preštevanje posebne vrste.

Protestna pisma so Gospodarska lista in Slovenski prosvetni društvi v občini Škocijan naslovili na Okrajno glavarstvo Velikovec in občino Škocijan.

SPD »Vrtača« v Slovenjem Plajberku priredilo skioptično predavanje Celovski maturantje v Tadžiški SSR

Slovensko prosvetno društvo »Vrtača« je v četrtek 29. julija zvečer priredilo pri Lausegerju v Slovenjem Plajberku skioptično predavanje z naslovom »v gorah je lepo«. Za to predavanje so naprosili znanega planinskega fotoamaterja Tonija Valentiniča s Potoka pri Bilčovsu. Kot navdušen planinec in funkcionar Slovenskega planinskega društva Celovec, ki se stalno udeležuje izletov v domače in tuje gore, ima čudovito lepo zbirko

barvnih diapozitivov. Majhen del le-teh je predvajal v Lausegerjevi dvorani in bil zato nagrajen z navdušenim aplavzom. Kljub temu, da je bilo predavanje sredi tedna, ko morajo ljudje naslednji dan na delo, se je nabralo mnogo ljudi, med njimi tudi občinski odbornik Feliks Wieser pd. Šašel in domači župnik Jančar. Valentiniča in vse navzoče je pozdravil mladi prosvetaš in dijak slovenske gimnazije v Celovcu Marjan Čertov.

Barvne slike ki jih je predvajal Valentinič so predstavljale v glavnem planinske in gorske motive z domačih in tujih gora in še posebej motive z znane Bleščeče planine, kjer stoji koča Slovenskega planinskega društva Celovec. Med gledalci je bilo mnogo ljudi, ki so o tej slovenski planinski koči samo slišali, da neke obstoja v Karavanah. Ko pa so videli lepe barvne slike z Bleščeče s kočo, pa se je na mah dvignilo zanimanje za kočo, tako da se je večina odločila, da ob prvi priložnosti, ki se nudi, obi-

žejo ta lepi košček sveta v Karavanah. Valentinič nas je v svojem predavanju povedel skozi naše domače Karavanke, sosednje skalnate Kamniške Alpe, v Julijske Alpe z očakom Triglavom na čelu, v Visoke Ture z večnim snegom in pa celo v švicarske gore. Izredno lepi so bili motivi z Negala v Ziljskih Alpah na megleno morje, ki pokriva Ziljsko dolino, iz katere na jugu in jugozahodu predirajo to belo morje skalnate gmote Karnijskih Alp. Tudi gosto posejana planina z belimi narcisami pod Zgorivcem pri Podgorjah, ki je na prvi pogled naredil vtis, da je sneg pobelil planino, je pri gledalcih vzbudila globok vtis. Sploh je za fotografa Valentiniča značilno, da ima žilico za to, da najde najlepše motive tam, kjer ne bi nihče tega pričakoval.

Na zaključku predavanja se je mlada prosvetašinja Pepca Čertov planinskemu fotografu Valentiniču prisrčno zahvalila za njegova izvajanja in mu tudi v bodoče želela pri fotografiranju mnogo sreče.

Celovski maturantje v Tadžiški SSR

Dijaki celovške gimnazije so leto naredili posebno zanimivo maturitetno potovanje v oddaljeno Tadžiško SSR v Sovjetski zvezi. Ta gorata dežela v Centralni Aziji ob zahodnem pobočju nad 7000 m visokega gorovja Pamir, zelo spominja na Avstrijo, saj je za obe deželi značilno, da sta zelo gorati. Med glavnim mestom Tadžiške SSR Dušanbejem in koroškim glavnim mestom Celovcem je pred leti prišlo do pobratenja, tako da sta si ti dve mesti kljub ogromni razdalji, potom teh vezi zelo blizu. Znanemu orientalistu prof. dr. Hanserju se je posrečilo organizirati maturitetno potovanje v to lepo deželo, kamor so se maturantje s spremstvom odpeljali oziroma odleteli z letali 28. junija in se 14. julija spet srečno vrnili domov. Vtisi, ki so jih odnesli iz te dežele so nepopisni in jim bodo ostali v najlepšem spominu. Pot je celovške maturante z letalom vodila najprej v Moskvo, kjer so si ogledali znamenitosti mesta, nato pa v Tadžikistan. Polet iz Moskve do Tadžikistana, ki meji na Kitajsko, je trajal več kot šest ur. V pobratenem mestu Dušanbe so jih prisrčno sprejeli, jim nudili vse ugodnosti ter razkazali zanimivosti mesta in vse to ob tropski vročini 47 stopinj v senci. Kot posebna zanimivost je bila ogled ene največjih elektrarn na svetu Nu-

rek, katere višina jezra meri 300 metrov. Kot posebna atrakcija je bila obisk Samarkanda, znanega po številnih zgodovinskih spomenikih. Skupno so celovski maturantje na tem maturitetnem potovanju preleteli z letali 14.000 kilometrov.

Za maturitetno potovanje v oddaljeni Dušanbe so se dijaki pripravili na ta način, da so se že pred dvema letoma začeli učiti tadžiškega jezika. Brez znanja tega jezika bi bilo potovanje v to deželo seveda na pol manj zanimivo. Tako pa so imeli celovski maturantje lepo priložnost pridobljeno znanje tega jezika uporabljati tudi v praksi. Celovski maturantje so imeli tudi priložnost nastopiti v televiziji.

Ne nazadnje naj še omenimo, da je mesto Dušanbe prava zelena oaza katero obdajajo stepe. Zelena bujnost mesta je pripisati umetnemu namakanju. Tadžiška SSR je najjužnejša sovjetska republika in zato ni nič nenavadnega, da tam vlada tropska vročina, kar povzroča, da primanjkuje vode in da so nižine stepskega značaja.

Vsekakor so bili celovski maturantje tokrat soočeni s čisto drugimi razmerami, kar daje temu potovanju še večji poudarek. Prav posebno je treba poudariti, da so bili dijaki deležni izredne gostoljubnosti.

OBVESTILO

Zveza koroških partizanov bo 5. septembra 1976 odprla spominsko ploščo v Draščah v Ziljski dolini.

Plošča je posvečena spominu oboroženega spopada koroških partizanov z nacističnimi oboroženimi vojaki. Bitka je potekala na najbolj zahodnem predelu Koroške.

Zdrava podlaga za preskrbo z elektriko

Kalorične elektrarne Avstrijskih dravskih elektrarn v St. Andražu, Voitsbergu in Zeltwegu so v mesecih od januarja do vključno maja letos bile zelo produktivne, saj so proizvajale skoro še enkrat toliko električne toka kot lansko leto v istem obdobju. Nasprotno pa se vodne elektrarne ne morejo pohvaliti s podobnim razvojem.

Vodne razmere avstrijskih rek so bile v letošnjem prvem polletju pre-

cej neugodne. Zato je bila tudi proizvodnja toka vodnih elektrarn precej slabša. Edino akumulacijska elektrarna Reifbeck-Kreuzeck je svojo proizvodnjo zvišala za 17 odstotkov.

Na Koroškem proizvajamo dovolj električnega toka za koroške potrebe celo samo z obema kaloričnima elektrarnama St. Andraž I in II. Za pogon obeh omenjenih elektrarn dobavljajo premog iz Štajerske in Jugoslavije.

Če bi bili na Koroškem odvisni samo od vodnih elektrarn, potem bi morali dobavljati tok od drugod. Primer za to imamo v letu 1974, ko so na Koroškem porabili 2.215 milijonov kilovatnih ur, medtem ko so vse vodne elektrarne (ADE, Kelag in elektrarne raznih industrij) proizvedle samo 2.204 milijonov kilovatnih ur. V letu 1975 je bil prve tri mesece podoben položaj, potem pa so se razmere zboljšale, tako da je znašala proizvodnja 3030 milijonov kilovatnih ur.

Iz tega sledi, da ima Koroška zdravo bazo na področju s preskrbo z elektriko, vendar mnenje nekaterih, da na Koroškem proizvajamo ogromno toka — ne drži, kar prepričljivo dokazuje omenjeno poročilo.

Čestitke našim partizanom

V zvezi s podelitvijo odlikovanj, ki so jih prejeli bivši partizani prejšnji petek, je Komunistična skupina Celovec (Kommunistische Gruppe Klagenfurt) Zvezi koroških partizanov naslovila naslednje čestitke:

Zelo spoštovani prijatelji!

Dovolite, da vam v imenu tovarišev Komunistične skupine Celovec (KGK) izrazim spoštovanje za vaše delo v antifašistični osvobodilni borbi. Mnenja sem, da je zelo dobro, če spoštujemo tradicijo antifašistične borbe. Najostreje obsojamo hujskanje meščanskega tiska, kakor tudi provokacijo pred Mestno hišo v zvezi s predajo odlikovanj, saj služi to samo razžirjanju šovinistične miselnosti. Tudi to kaže, da se vladajoči razred v Avstriji pomika vedno bolj na desno. Temu nasprotno pa tudi na Koroškem postajajo ljudske napredne sile iz dneva v dan močnejše. Meščanski dopisniki in provokaterji pred Mestno hišo tega razvoja ne bodo mogli ustaviti. Mi, in ne sile reakcije, bomo koncev konca uspeli!

S prijaznimi pozdravi

dr. Helmut Stockhammer,
za vodstvo organizacije

Tudi junija manj nočitev

Iz podatkov koroškega statističnega urada je razvidno, da je v mesecu juniju bilo na Koroškem zabeleženih 1.864.000 nočitev, kar je v primerjavi z istim mesecem lanskega leta nazadovanje nočin za 3,3 odstotka, tako da so letos našli 63.000 nočitev manj kot lansko leto. V prvih dveh mesecih letošnje poletne sezone (maj in junij) so našli 2.986.000 nočitev, kar odgovarja padcu za 7,6 odstotka.

V obrlnih gostilnicah so v mesecu juniju registrirali 1.093.000 nočin, kar je za 18.000 ali 1,8 odstotka manj kot v juniju lanskega leta. Kljub temu nazadovanju, pa je bil pri domačih gostih zabeležen porast števila nočitev za 6.700 ali 5,4 odstotka, medtem ko je pri inozemskih gostih to število nazadovalo za 25.000 ali 2,5 odstotka. Na privatnem sektorju so registrirali 435 tisoč nočitev, to je za 48.000 ali deset odstotkov manj kot lansko leto. Tu znaša padec števila nočin pri domačih gostih 10,7 %, pri inozemskih pa za 9,9 %. Porast na kampingih pri 186.000 nočitvah je

znašal 3,2 odstotka, nasprotno pa je pri ostalih prenočitvenih lokacijah nazadovalo število nočin za 1,6 odstotka.

Na privatnem in obrtnem sektorju je bilo nazadovanje nočitev najbolj občutljivo s strani gostov iz ZRN, ki je znašalo 62.000 ali 5 % in pa tudi s strani nizozemskih gostov, kjer je število nočin nazadovalo za 9000 nočin ali za 7,4 %.

Slovensko prosvetno društvo »Vrtača« v Slovenjem Plajberku bo v soboto 7. avgusta ob 20. uri v hotelu Lauseger pd. Ožekar priredilo

VEČER IZRAZNIH PLESOV

znane ljubljanske umetnice Jasne Knez.

Plesala bo po motivih slovenske narodne pesmi, po jazu in afriški glasbi. V odmorih bomo recitali pesmi Janeza Menarta in še kaj. Pridite od blizu in daleč, da vam ne bo žal!

Slovensko prosvetno društvo »Trta« v Žitari vasi vabi na

KULTURNI VEČER

ki bo v nedeljo 15. avgusta 1976 ob 20. uri pri Rutarju v Žitari vasi.

Sodelujejo: Moški zbor SPD »Trta« iz Žitare vasi, mešani zbor SPD »Danica« in trio »Korolan« s pevci iz Št. Vida v Podjuni.

Ljubitelji lepega petja pristočno vabljeni!

IVAN CANKAR

20

Martin Kačur

Življenjepis idealista

Minila je igra, tudi petje je že skoro minilo, ko je stopil Kačur med duri in pogledal v dvorano. V drugi klopi pred odrom, na rdečem žamet, zardela, srečna in ponosna, je sedela njegova žena; ne v bleščečih očeh, ne na žarečem, življenja polnem obrazu se ji ni več poznal Blatni dol, komaj še na čipkah pod vratom in za pestjo in na preveselem in preglasnem smehu. Poleg nje je sedel tisti mladi uradnik, tisti lep fant s pšeničnimi kodri, nežno poltjo in z nelepim izrazom na ustnicah.

„Ni me ugledala!“ je pomislil Kačur. „In če bi pogledala sem, bi me ne videla!... Ampak potrpi!“

Mraz mu je segel v srce, do glave se mu je razlila zloba in se je prikazala na njegovem obrazu.

„Potrpi!... Še me boš ugledala... klečala boš pred mano in mi boš strmela v obraz z bledimi očmi in boš vzdigovala sklenjene roke... Potrpi, kanalja!...“

Pesem, ki so jo peli na odru, je bila pri kraju. Tončka je ploskala, vesela, rdeča v lica, smehlja joča se blažena, kakor otrok, in se je ozrla. Roke so ji omahnile, kri je izginila iz njenih lic in njenih ustnic. Ugledala je njegov obraz, kakor ga ni videla nikoli: strahoten obraz iz teme, blede in spačen...

Kačur se je naglo okrenil.

V gostilni poleg dvorane so ga pozdravili glasno; Ferjan je vstal izza mize.

„Mislili smo že, da te ne bo, Kačur! Z veliko silo sem jim dopovedal, da nisi konservativec, da nisi klečepalac in spijon! Sedi no! Tukaj zraven mene sedi!... Kaj pa ti je?“

Kačur je bil še zmerom blede in je trepetal.

„Slabo mi je bilo, drugega nič!... Čemu pa ta veselica nocoj?“

„Čemu?“ se je zasmel Ferjan. „Kaj mora imeti vsaka stvar svoj namen? Veselica je pač; vsako leto je in zato je tudi letos... Ti ne moreš pozabiti na tiste čase, ko je imela vsaka beseda tudi svojo misel!“

Koncem mize, v tobačnem dimu, je sedel župan in se je ozrl veselo na Kačurja izpod črnih obrvi.

„Slabe čase ste pač doživeli... in zdaj vas ne izpuste!“ Kačurju je bilo sitno v veliki, gosposki družbi; majhnega se je čutil in okornega; zato je pil hitro in vino se ga je lotevalo.

„Nocoj pa nam ne uideš, Kačur!“ je govoril Ferjan veselo. „Pripoveduj nam nocoj, kako je bilo; bodi vesel in izbubaj se! Pogledaj nas — saj smo sami pošteni ljudje!“

„Pusti me, Ferjan! Kaj se norčuješ? Prestal sem!“

Ferjan se je naslonil globoko na stol, spustil je iz ust gost oblak dima in je gledal pazljivo na Kačurja.

„Jaz pa mislim, da nisi samo star, Kačur!“

„Kaj še?“

Ferjan ga je gledal in se je smehljal prezirno.

„Tokrat, ko te nič stalo ni, ko si bil mlad in sam, si lahko oral!“

Kačur je prijel kozarec s tresočo roko in ga je izpraznil. Jerin je položil Ferjanu roko na ramo.

„Ne, Ferjan... tako ni!“

Ferjan je zamahnil; vino je bilo v njem.

„Tokrat, o! Mlad, sam — kaj prihodnost? Zdaj; gospod župnik! — klobuk do tal! Gospod župan! — glavo do pasu! Gospod učitelj — he, ali veš, Jerin, da me je moj prijatelj, tale Kačur, tituliral z gospodom nadučiteljem? Ko se tikava in ko sem mu bil drug?“

Kačur se je tresel; vsa kri mu je bila izginila iz obraza in kosti so mu stopile iz lic.

„Ferjan! Zakaj?“ je prosil s trepetajočim glasom in z krvavelimi očmi.

„Saj smo te že spoznali! Farški si!“

„Kaj sem?“ se je začudil Kačur in se je ozrl po omizju.

„Farški!“ se je zasmel Ferjan...

Petje je minilo v dvorani in družba se je usula v gostilno. Kačur je videl svojo ženo ob strani kodrastega fanta, suho učiteljico ob dolgem, kozjebredem uradniku in je slišal klepetavi glas ekspeditorice... toda vse je bilo kakor v zibajoči se megli, kakor v sanjah.

V dvorani se je oglašala godba in pari so vstajali; vstala je tudi njegova žena, videl jo je iznad rame, dasi ni okrenil obraza.

„Kaj ne greš plesat?“ se je smehljal Ferjan.

Kačur mu je gledal v obraz z izbuljenimi očmi.

„Tvoja žena pleše!“

Kačur je molčal in je pil.

„Ti cunja! O ti cunja!“ se je nakremžil Ferjan in je pljunil.

„Kdo je cunja?“ je prašal Kačur s tihim, hripavim glasom.

„Ti! Ti!“ je vzkliknil Ferjan in se je smejal prezirno.

Kačur si je točil počasi, toda roka se mu je tresla, da se je zlivalo vino mimo kozarca. Okrenil se je k Ferjanu, oddahnil se je težko in je izpregovoril z mirnim glasom.

„Ti, Ferjan, ti si klečepalac! Ti si cunja!“

„Kaj ne veš, s kom govoriš?“ je planil Ferjan.

„S klečepalцем! S klečepalцем! Poznam še vse tiste besede!... Obrni naju narobe, sebe in mene — in kaj se bo zgodilo? Za klatro bom višji od tebe, kaj za klatro, za sto plafter! Ti si danes steber — o siromašni steber! Kdo pa ti je dal kamen, da stojiš na njem, če ne jaz s svojim trpljenjem? Ti si bil cunja in klečepalac, ko sem jaz dolbel v krvavem potu tisti kamen, ki si se zdaj tako moško postavil nanj! — Kaj si rekel — kaj ne sme biti človek dandanašnji?“

Jerin je gledal na Kačurja s svetlimi očmi in je odgovoril.

„Socialist!“

„Prav! Bog vedi, kaj je to, ampak tebi na kljub, Ferjan, sem socialist! Kar si ti danes, sem bil pred petnajstimi leti! Zakaj? Ker nisem smel biti, ker je bilo trpljenja potreba... Kar sem jaz gnojil s svojo krvjo, si ti požel!... Tat!“

Ferjan je prebledel in si je grizel ustnice.

Valček je umolknil v dvorani.

Otrok in cesta

Rokec je dopolnil štiri leta. Nihče mu jih ne bi prisodil. Če bi ga ocenjevali po živahnosti, pa bi se lahko meril s prvošolčki. Zato ga je mamica težko zadrževala v stanovanju. Če se je le dalo, je smuknil na cesto, ki je vodila mimo hiše. Tukaj se je domislil prav čudne igre. Tekal je med avtomobili z ene strani ceste na drugo in se vsakokrat zmagoslavno zasmel, ko je srečno pristal na pločniku. Tako je treniral svoje na novo odkrito junaštvo skoraj pol ure. Ljudje so se zgražali, mame pa so izjavljale: če bi bil moj, mu strogo prepovem hoditi čez cesto, brez nadzorstva tak otrok ne sme biti na ulici, naj se igra na dvorišču ali vrtu itd. Ali imajo matere prav?

Velikv pravilneje bodo storile, če bodo prijele svojega malčka za roko in šle skupaj z njim na cesto. Postavile se bodo na rob pločnika in otroka poučile, da mora večkrat skrbno pogledati gor in dol po cesti, če morda ne prihaja kakšno vozilo. Ko bo cesta prosta, bodo šle skupaj z otrokom mirno čez cesto. To bodo ponovile večkrat in svojo mimnost prenesele na otroka. Nervoza, zaletavanje, bitenje, nesigurnost — lahko v nepazljivem trenutku povzročijo nesrečo. Po nekaj takih skupnih prehodih čez ulico prepustijo matere otrokom odločitve, kdaj bosta prečkala cesto. Otrok bo ponosen, ko bo dal mamici znak in rekel: zdaj. Ko bo mati opazila, da otrok vestno pregleduje pot, preden se odloči za prehod, ga bo lahko poslala že po manj prometnih cestah v mlekarino ali trgovino in tako ga bo počasi a temeljito navajala na vso pozornost in zbranost, ki nam je v današnjem vedno bolj naraščajočem prometu zares potrebna.

Tak otrok se bo kmalu znašel na cesti in brez skrbi ga bomo pustili v vrtec, kasneje v šolo ali na igrišče. S strogimi prepovedmi pa bi dosegli ravno nasprotno, saj bi otroka zastrašili in morda bi se v svoji nesigurnosti spustil čez cesto ravno ob nepravem času. Sicer pa je splošno znano, da pri otrocih veliko več zaleže, če jim nekaj, kar se jim zdi trenutno zelo imenitno, dovolimo, kot pa če jim isto stvar strogo prepovemo. Seveda pa jim odločno prepovemo igranje na cesti: cesta ni igrišče!

Kumina

Kumina je dvoletna rastlina, ki jo lahko sadimo v vrtu, raste pa tudi divje. Kot začimbo uporabljamo le seme. To vsebuje eterično kuminovo olje, beljakovine, maščobe in ogljikove hidrate.

Kumino uporabljamo celo ali pa zmleto, ki ima tudi večji začimbni učinek. Kumino dodajamo zeljni solati, rdeči pesi, prežganim in drugim juham, golažu, kuminovemu mesu, raznim pečenkam, kislemu zelju, skutli, iz katere pripravljamo namaz, jedem iz sira in k žolcam. S kumino začimemo jedi iz ovčjega, konjskega mesa in domačega kunca. Tudi mesne klobase in salame niso brez kumine. Pogosto jo uporabljajo tudi sirane. Devamo pa jo tudi v kruh posebno v rženega in potresamo drobno slano pecivo. Uporabljajo pa jo tudi pri izdelavi likerjev.

Kumina ni samo prijetnega vonja, zaradi nje pa so živila tudi lažje prebavljiva, posebno jedi, ki so težje prebavljive.

Ne jejmo gob, ki jih ne poznamo

Pri nas so gobe dokaj priljubljena jed. Po redilnosti jih ljudje štejejo za enakovredne mesu, prav gotovo pa vsebujejo dovolj rudnin in vitaminov. Jedem dajo dober okus in prijetno aromo. Ker je gobarstvo združeno z izleti in z gibanjem v naravi, je obenem tudi razvedrilo. Iz obeh razlogov je verjetno v zadnjih letih več zastrupitev z gobami kot prej, ko smo poznali le jurčke in lisičke, drugih pa smo se bali. Seveda je vzrok tudi v tem, da ljudje nekoliko prepogumno sami določajo, ali so gobe uporabne ali ne, čeprav je v zadnjih letih izšlo nekaj dobrih, izredno obširnih in poljudno napisanih knjig o gobah. Izmed 100 užitnih, jih je le desetina strupenih.

Najpogosteje so zamenjave pri mladih go-

bah, ki še ne kažejo značilnosti zrelih. Zato velja še vedno pravilo, da jejmo le gobe, ki jih dobro poznamo, da vlagajmo le gobe, za katere dobro vemo, da so uporabne in niso strupene in končno, da pojejmo gobe še isti dan, ko so nabrane. Mnogo ljudi misli, da je hladilnik čudežna skrinja, v kateri se živila ne morejo pokvariti. Žal temu ni tako in se prav gobe tudi v hladilniku lahko pokvarijo in povzročijo hude zastrupitve.

Če povzamemo, so torej lahko nevarne tudi uporabne gobe, če smo nabrali prestare, jih pustili predolgo v hladilniku in če gobje jedi prepovemo. Že v tem primeru lahko pride do prebavnih motenj, ki sicer niso tako hude in življenjsko nevarne, kot tiste zaradi strupenih gob.

Šest slovenskih jedi

KORUZNI KOLAČ ZA 4 OSEBE

0,25 kg koruznega zdroba skuhamo v 3/4 litra mleka, solimo. Mlečno polento ohladimo. K ohlajeni vmešamo 2 rumenjaka, 2 beljakov. Pridamo pol ovoja vanilijevega praška. Pekač dobro namažemo z maslom, vanj poravnamo polento. Na vrh zložimo olupljene in enakomerno zrezane jabolčne krljice. Potresemo s sladkorjem in cimetom. Počasi spečemo.

Koruzni kolač serviramo po gosti juhi kot samostojno jed.

POMLADANSKA KMEČKA JUHA

Vzamemo vrsto visokega graha, ki je uporaben s stročjem vred. Stroke očistimo in jih pretrgamo na pol. Kuhamo skupaj s krompirjem in s sesekljanim peteršiljem z mlado korenino vred. Vežemo jo s prežganjem, ki smo ga napravili na domači masti s sesekljano čebulo.

KMEČKA POJEDINA

Za en obrok: 5 dkg svinjske pečenke, 5 dkg kuhane prekajene vratovine, pol kranjske klobase, 1 mali kruhov cmok, pol porcije krompirja v kosih, 1 porcijo kislega zelja.

Pozimi dodajamo kmečki pojedini še krvavice, namesto kranjske klobase pa pol pečenice.

Strežemo vse na eni plošči. Zelje podložimo, nanj zložimo mesnine, na en vogal plošče damo cmok, na drugega pa krompir.

H kmečki pojedini ponudimo belo vino.

GOSTA JUHA PO PRIMORSKO

Rezine suhih klobas skuhamo skupaj s fižolom, ki smo ga prejšnji večer prebrali in namočili. Dodamo še poseben skuhan enakomerno zrezan krompir. Posebej skuhamo malo testenin in jih tudi dodamo. Začimimo s soljo, poprom, peteršiljem, česnom, ki ga sprajimo na olju. Po okusu dodamo malo paradižnikove mezge.

GORENJSKI AJDOVI KRAPI

Testo: 0,25 kg pšenične moke, 0,25 kg ajdove moke, 0,30 kg skute, 6 dkg prosene kaše, 1 jajce, 1 čebula, sol in voda za kuhanje.

Ajdovo moko poparimo in premešamo, da nastanejo precej suhi kosmiči. Za 0,25 kg potrebujemo poldrug del kropa. Ajdov poparek ohladimo. Ohlajenemu dodamo presejano pšenično moko in jajce. Umesimo testo. Po potrebi dolijemo še malo vode. Zadostuje za pet oseb.

Testo počiva pol ure. Medtem prevremo kašo, pomešamo s skuto in oboje zabelimo s prepraženo čebulo. Mešanico primerno solimo, naredimo kroglice. Kroglice zavijemo v krpe razvaljanega testa in skuhamo. Krape kuhamo 20 minut. Nato jih vzamemo iz vode in jih zabelimo s praženo gorenjsko zaseko. Zraven ponudimo solato.

AJDOVI ŽLIKROFI S SIROM

Za 5 oseb: količine za testo in obdelava testa je enaka kot pri gorenjskih krapih.

Nadev: 30 dkg skute, 1 dcl kisle smetane, 5 dkg rozin, dve žlici sladkorja.

Skuto, jajce, smetano in sladkor umešamo v gladko maso. Rozine očistimo, operemo in ocedimo. Primešamo jih masi. Testo razvaljamo in premažemo z jajcem ter nanj položimo kupčke nadeva v razdalji 3 cm. Pokrijemo jih z drugo krpo razvaljanega testa. Med vrstami stisnemo in razrežemo z okroglim obodom.

Različni kraji imajo poleg tega različne gobe, ki so ponekod bolj strupene kot drugod — torej moramo tudi na to misliti.

Kaj pa, če zužijemo jed iz strupenih gob? Dve možnosti sta: prva mnogo bolj ugodna kot druga. Pri prvi gre za zastrupitev, po kateri že po pol ure ali najkasneje v 4 urah začne alarm v prebavilih: črevesje se izčisti in če gre vse po sreči, je v 24 urah vse v redu. Tu sta glavna znaka slabost in driska, brez sprememb na živčevju. Tako poteka večina zastrupitev z najrazličnejšimi strupenimi gobami in prav tako tudi, če je nekdo na gobja jedila preobčutljiv.

Huje je, če 8 do 12 ur po uživanju začuti zastrupljeni toploto, se močno slini in poti, nejasno vidi in težko diha. To so mnogo bolj resna znamenja, saj padec pritiska in slabšanje utripa srca lahko vodita v smrt. Vendar tudi tu še ne gre za biti ali ne biti! Če použijemo mušnico, po kratkem presledku pride le do zmedenosti, suhih ust in včasih celo do nezavesti; če pa pojemo tintnico, pride do podobnih znakov, kot če bi popili alkoholno pijačo na tablete zoper alkohol („antabus“). Zastrupljeni je rdeč v obraz, boli ga glava, tišči pri srcu, ki mu hitro utripa. Pri vseh teh do sedaj opisanih znamenjih gre v bistvu za to, da nastopijo hitro (najkasneje v 6 urah) po zaužitju in, da se telo strupov brž reši.

Vendar tiči v tej majhni nevarnosti izredno velika nevarnost. Ljudje zato radi podcenjujejo vse skupaj in zavlačujejo iskanje zdravniške pomoči. Prav tako pa se obirajo, če prvi znaki slabosti nastopijo po 12 do 24 urah. To je silno velika napaka, čeprav ni še videti nobene resne bolezenske spremembe. Čimdlje namreč trajajo prehodni znaki, toliko večja je nevarnost za življenje. Zato moramo brezpogojno pri vsaki prebavni motnji, če je le dotični jedel gobe, takoj klicati zdravnika ali pa pri resnejših znamenjih zastrupljenega brž prepeljati v bolnišnico. Pri takih zastrupitvah praktično ni več rešitve, če se razvije hujša oblika: po (— ne vedno!) prehodnih prebavnih motnjah in nekajdnevem odmoru nastopijo izredno hude prebavne motnje, ki povzročijo izgubo telesnih tekočin; sledi lahko odpoved jeter, ledvic in srca. Zato ne čakajmo, ampak pravočasno iščimo pomoč!

Toliko več upanja lahko imamo, da bo zastrupljeni ušel smrti, kolikor prej se prične strokovno zdravljenje v bolnišnici.

Zapomnimo si torej samo dvoje: — prvič, ne jejmo gob, ki jih ne poznamo in — drugič, če nastopijo prebavne motnje po uživanju gob, zlasti še kasneje kot v šestih urah, nemudoma k zdravniku!

Drobni nasveti

■ Najboljši način, da prenehamo klicati je ta, da v majhnih požirkih pijemo vodo in si pri tem zamašimo nos, ali pa da zelo hitro pogoltnemo žličko sladkorja v prahu.

■ Kadar boste v dvomih, ali imate opravka s pravo kavo ali pa z nadomestkom, vrzite ščepec kave v skodelico mrzle vode. Prava bo ostala na površini, nadomestek pa bo potonil.

„Ali vidiš svojo ženo?“ je prašal Ferjan z zlobnim, spačnim nasmehom.

„Kaj te briga moja žena?“ je odgovoril Kačur izza zob in se ni ozrl.

„Tudi jaz sem že plesal z njo.“

Kačur je strmel nanj z osteklelimi očmi.

„Tudi jaz sem jo že poljubil... na večer tvoje poroke!“

Kačur se je vzdignil omahovaje, zgrabil je kozarec in ga je zalučil Ferjanu v obraz.

Roke so se ga oklenile, nekdo mu je ogrnil suknjo, nekdo drugi mu je posadil klobuk na glavo in stal je na ulicah.

Jerin ga je držal trdo za roko.

„Spremem vas do doma... Prav ste imeli... Ferjan je bil pijan...“

Kačur se je iztrgal.

„Stran! Ne maram nikogar! Stran!“

Jerin je postal v veži in je gledal za Kačurjem, ki je hitel po ulicah ter izgubil v temo...

Počasi in zamišljen se je vrnil Jerin po stopnicah; šel je mimo dvorane in je pogledal vanjo; tam je plesala Tončka s Ferjanom, ki je govoril zelo naglas, opotekel se časih in se zasmel...

III

Ferjan in Kačur sta sedela v konferenčni sobi. Kačur je sedel sključen, upiral je roke ob kolena, star in prsten je bil njegov obraz, njegove zakrjavljene oči so gledale topo.

Ferjan, že precej debelusen, nekoliko osivel, je bil očitno v zadregi; mečkal je v roki papir in je gledal na mizo.

„Tovariša sva bila nekoč!“ je izpregovoril in se je ozrl hipno in postrani na Kačurja. „Tovariša in prijatelja! Boga mi, resno se nikoli nisem pregrešil proti temu prijateljstvu in če je prišla vmes kakšna neumnost, sva jo poravnala, kakor se spodobi... Ampak glejte, gospod Kačur —“

Njune oči so se srečale in nobeden jih ni povsli.

— tako se mora sčasoma nehati prijateljstvo!... Še pred par leti sem vas gledal tako, kakor sem vas videl nekoč,

pred zelo davnim časom, ko ste stali više nad nami vsemi... ko smo še upali, da boste nekaj... no, minilo je!... O vsem tem ni zdaj nobene govorice več... ne prašam vas, v katerem političnem taboru stojite, to je vaša stvar in skrb... zdaj vam nisem več drugega kakor nadučitelj...“

„Kaj bo povedal?“ si je mislil Kačur. „Vem, kaj bo povedal!“

„Te besede sem rekel zategadelj, da ne boste več pričakovali od mene... kakšnih posebnih ugodnosti. Poslednja ugodnost je ta, da vam svetujem sam, namesto da bi vas nanzanjal, kakor bi bilo potreba... Ali veste, kaj mislim?“

„Vem!“ se je smehljaj Kačur topo.

Ferjan je vstal, stopil je bliže h Kačurju, njegov obraz je bil resen, toda prijazen in ves sočuten.

„Za Boga, Kačur, kaj res ni zate nobene pomoči več?... Zablavljal proti nam, norčuj se iz čitalnice, iz pevskega društva, bodi navsezadnje socialist, ali anarhist, ali kar ti drago... samo vedi se kakor krščanski človek!... Kaj je treba teh škandalov v šoli? To se vse izve... pisali bodo kmalu! Pride kmet z gorjačo, ker si mu natepel otroka... ti, ki si bil nekaj evangelist... ne zameri!... Seveda, če si zmerom pijan! Pij, prosim te, ponoči, ko te nobeden ne vidi, in se strezni do jutra! Kaj moraš piti podnevi? Ves dan?... Saj te je lahko sram pred...“

Ferjan se je vgriznil v ustnice in je stopil korak nazaj.

„Sami veste, kaj sem vam hotel povedati. Ravnajte se, prosim!“ je izpregovoril s hladnejšim glasom in mu je ponudil roko.

„Že prav! Že prav!“ je kimal Kačur, ni mu segel v roko in je šel.

„Eno je posebno spomina vredno!“ je premišljeval Kačur. „Poprej so me zmerom izpraševali, kaj počnem doma, kaj jem, kaj pijem, s kom se razgovarjam, kakšne politične misli da imam, če hodim v cerkev in k spovedi, kakšno je sploh moje življenje in nehanje — in glej, nenadoma pride človek, ki me praša, kaj počnem v šoli! Premislimo — šola! Nekoč

se mi je zdelo, da je vredna uvaževanja... mislil sem, da je lep in svet poklic... kdaj je bilo to?... No, Bog s preteklostjo!... In zdaj kar nenadoma, kakor da bi se opolnoči duh vzdignil iz groba... kaj je s šolo? Glej, paglavci imajo dušo...! Imenitno je to vprašanje in zelo tehtno, zato ga je treba premisliti!“

Stopil je v krčmo, sedel je v najtemnejši kot in si je privihal visoko ovratnik zimske suknje.

„Le sem z žganjem! Ferjan pravi, da nikar! Nalašč!“

Težke in lene so bile njegove misli; vlačile so se kakor megle preko ravnih, tako nejasne, brezoblične.

„Glej ga, kako se je bil razšopiril nad menoj! Kdo?... Kaj mi more? Kaj se me more dotekniti? Poizkusaj naj!“

Pil je; zavijal se je še globlje v suknjo, v ovratnik. Mrzel zimski veter je vzdigal na ulicah zrahljani sneg in ga je zagnal v izbo, kadar so se odprle duri. Zadnji šolski dan je bil pred Božičem; od jutra že je ležal siv somrak nad vasjo, mračilo se je zgodaj popoldne, sneg je naletaval, droban in mrzel, zmerom gosteje iz nizkega neba in se je vzdigal v oblakih z ulic in streh, kadar je bušil veter.

Kmalu je pozabil Kačur na Ferjana in začutil v srcu znova in z večjo silo tisto tiho grozo, ki se ga je oklepala ob naslednjem času kakor z železnimi rokami. Izpil je hitro, zapel si je suknjo in je hitel domov.

„Za koga pa kuhaš ta čaj?“ je prašal ženo.

Ni se ozrla nanj.

„Kako pa, da že prihajaš nocoj?“

Kačur je pljunil na tla in je stopil v drugo izbo. V temi, na nizki, siromašni postelji, je ležal Lojze in je sopol težko, počasi. Kačur je prižgal luč; otrok je počasi okrenil velike, vodene, čudno svetle oči in je iztegnil tanke roke proti očetu.

„Kaj ste mi prinesli, ata?“

Kačur je privlekel iz suknje rožičev, fig in bonbonov.

„Na, Lojze. Nastavi roke!“

(Dalje v prihodnji številki)

I
Kdor ni sam sodeloval v napornih in zamotanih večletnih pripravah Sklepne listine Konference o varnosti in sodelovanju v Evropi,¹ bi težko mogel verjeti, koliko napornih razprav in protislovnih predlogov na pripravljanih sestankih v Ženevi in Helsinkih se skriva za formulacijami o narodnih manjšinah, sprejetimi na sklepnem sestanku v Helsinkih. Naš namen nikakor ni, da bi proučevali genezo končnih formulacij o narodnih manjšinah v Sklepni listini. To tudi presega naše trenutne možnosti, čeprav bi nam to moglo znova potrditi, tudi na manjšinski problematiki, kako izrazito sta povezani notranja in zunanja politika evropskih držav. Pokazalo bi se namreč, da so države, ki same ne priznavajo v lastnem okviru obstoja narodnih manjšin, budno in vztrajno skrbale za to, da bi v Sklepno listino konference ne sprejeli take formulacije, ki bi jih mogla kakorkoli resneje obvezovati v odnosu do narodnih manjšin. Na drugi strani pa so si tiste evropske države (prvenstveno prav SFRJ),² ki same narodnim manjšinam in njihovim pripadnikom priznavajo širok krog posebnih pravic, vztrajno, čeprav s skromnim uspehom, prizadevale za to, da bi Sklepna lista konference o evropski varnosti in sodelovanju bila tudi v odnosu do narodnih manjšin kodni naprej pri uveljavljanju progresivnih hotelej in pogledov. Tistih hotelej in pogledov, katerih izhodišče je spoštovanje pravic vseh narodov, kultur, jezikov — torej tudi kultur, jezikov in drugih posebnosti narodnih manjšin — do obstoja in enakopravnega razvoja.

Znano načelo, da zunanja politika neke države v bistvu odseva njena notranja razmerja, bi analiza stališč držav udeleženk konference — kolikor je moč sklepati oddaljenemu opazovalcu — po vsem sodeč potrdila. Prav tako moremo na temelju spremljanja priprav za konferenco³ soditi, da bi empirična analiza stališč posameznih držav pokazala, da pripravljeno in razumevanje držav buržoazne demokracije za manjšinsko problematiko zaenkrat — kljub močnim procesom v teh državah, procesom, ki odpravljajo načelo „ena država — en narod“ in kljub primerom nekaterih buržoaznih držav (npr. Švica, Kanada, Belgija), ki so se že iz razumljivih razlogov odtrgale od klasičnega buržoaznega pojmovanja narodnostne problematike — ne sežela prek priznavanja formalne enakopravnosti in nediskriminacije pri uživanju splošnih človekovih pravic. Tako je bilo tudi ob pripravi in sprejemanju splošne deklaracije OZN o človekovih pravicah,⁴ obeh Konvencij OZN o človekovih pravicah,⁵ Evropske konvencije o človekovih pravicah⁶ ipd. Na primerih nekaterih stališč, npr. stališč LR Bolgarije, pa bi mogli najti potrdilo za tezo, da tudi k razvoju socializma zavestno usmerjene družbene sile in njihova politika same na sebi še niso imune pred odkloni pri obravnavanju mednarodnih odnosov in manjšinske problematike še posebej.⁷

II
Omenili smo prizadevanja Jugoslavije,⁸ katerih cilj je bil, da bi v Sklepni dokumenti helsinške konference vnesli določilo, ki bi naj vsebovalo tisti minimum pravic, ki naj bi jih evropske države spoštovale v odnosu do narodnih manjšin. Ob tem velja poudariti, da je SFRJ tudi pred tem bila pogosto pobudnik in zagovornik neasimilacijskega odnosa mednarodne skupnosti do narodnih manjšin. Tako je ob sprejemu Splošne deklaracije o človekovih pravicah predlagala, da naj bi splošna deklaracija o človekovih pravicah vsebovala tudi določilo o pravicah na-

rodnih manjšin.⁹ Ob pripravljanju Konvencije OZN o državljanskih in političnih pravicah človeka (konkretno čl. 27 konvencije), je spel Jugoslavija predlagala tekst člena,¹⁰ ki naj bi pripadnikom narodnih manjšin in narodnim manjšinam zagotavljal pravice do ohranjanja njihove kulture in enakopravnosti pri uporabi njihovega jezika.

V Splošno deklaracijo OZN o človekovih pravicah ni bilo vneseno nobeno določilo, ki bi se neposredno nanašalo na manjšine ali njihove pripadnike. Tudi člen 27 Konvencije OZN o državljanskih in političnih pravicah ni bil dopolnjen po jugoslovanskem predlogu in je ostal na neustrezni ravni ter zagotavlja pripadnikom manjšin v bistvu le formalno enakopravnost.¹¹ Vendar pa moramo v dobri meri pripisati prav pobudi Jugoslavije, da so ob sprejemanju Splošne deklaracije OZN o človekovih pravicah sprejeli posebno resolucijo „O usodi manjšin“.¹² Ta resolucija je s poudarkom, da OZN ni ravnodušna do problematike manjšin, manjšinski problematiki odprla vrata v organe OZN. To pa je zelo pomembno, saj je bil — kot posledica neuspele, celo tragične izkušnje z manjšinskimi varstvom v okviru sistema Društva narodov — odnos OZN in mednarodne skupnosti v prvih povojnih letih do manjšinske problematike skrajno za-

Podobno moramo prav vztrajni pobudi, katere nosilka je bila tudi Jugoslavija, pripisati, da Sklepna lista konference o evropski varnosti in sodelovanju vendarle vsebuje troje določil, ki se neposredno nanašajo na

lični praksi uveljavljeno stališče, da je namreč odnos do manjšin izključna notranja pristojnost držav, razen kolikor ne gre za konkretne mednarodne pogodbeno dogovore, ki urejajo status neke manjšine.

III
Menimo, da je bistveno in izjemno mednarodno politično pomembno, da se je manjšinska problematika uveljavila kot element evropske varnosti. Zato je manjšinska konkretna vsebina določil Sklepne listine, ki govore o narodnih manjšinah. Pa tudi to, da Sklepne listine ni moč imeti za formalno obvezujoč dokument mednarodnega prava. Vsekakor je to **dokument izjemnega mednarodnega-političnega pomena**. Tudi formuliran je v obliki mednarodnopolitične deklaracije. Po svoji vsebini vsebuje določila, ki so že del mednarodnega prava **de lege lata**, pa tudi določila, ki po svoji pravni naravi zaenkrat ne presegajo deklaracije političnih načel.

Kolikor se omejimo le na troje določil o narodnih manjšinah, potem bi mogli, opirajoč se na druge vire mednarodnega prava, zlasti na Ustanovno listino OZN in nekatere konvencije, nanašajoč se na zagotavljanje enakopravnosti pri uživanju človekovih pravic in na odpravo diskriminacije, še zlasti pa opirajoč se na prevladujočo prakso držav, trditi:

a) določilo o narodnih manjšinah v čl. VII Deklaracije o načelih, po katerih se države ravnajo v svojih medsebojnih odnosih,¹³ je po svoji dejanski vsebini, ki je **grosso modo** obveza držav, da zagotovijo osebam, ki pripada-

Avstrija grobo krši načela in določbe mednarodnega prava o izpolnjevanju mednarodnih pogodb

nem pogledu več, kot so npr. resolucije in deklaracije Generalne skupščine OZN, zlasti tiste, ki niso soglasno sprejete. Pomembno je prav tako, da države same v ničemer ne spodbijajo politično obvezujoče narave Sklepne listine.

Ustanovna lista OZN in Splošna deklaracija o človekovih pravicah¹⁴ ne vsebujeta nobene določbe o pravicah manjšin oz. njihovih pripadnikov. Isto velja za konvencijo o človekovih pravicah in za vrsto drugih konvencij v okviru sistema OZN. Konvencija OZN o preprečevanju vseh oblik rasne diskriminacije¹⁵ sicer za možno osnovo za diskriminacijo postavlja tudi narodnostno oziroma etnično pripadnost — torej pokriva tudi diskriminacijo narodnih in etničnih skupin — izrecno pa pravic narodnih manjšin ali njihovih pripadnikov ne omenja. Res je tudi, da je leta 1966 podpisana Konvencija OZN o dr-

ške dežele klasične meščanske demokracije (npr. Francija, Združeno kraljestvo) pokazale bolj kot mnoge zunanjeevropske države, ki se jim kaj takega pogosto a priori pripisuje, nenaklonjenost do problematike narodnih manjšin in do manjšinskih pravic. Zavešči nas ne sme zlasti to, da je obstajal v Evropi sistem mednarodnega varstva manjšin v obdobju Društva narodov. To namreč ni bil nikakršen splošen evropski sistem varstva manjšin, temveč obveze, ki so jih neenakopravno vsilili le novim in v 1. svetovni vojni premaganim malim državam. Vse evropske velike sile so se izognile kakršnikoli mednarodno-pravni obveznosti v odnosu do manjšin ali pripadnikov manjšin. Znale so vsiliti obveze manjšin državam v srednji in vzhodni Evropi in obdržali zase vlogo tistega, ki nadzira izpolnjevanje teh obveznosti, ne da bi same prevzele enake obveznosti. Glede tega je bila prav pregovorna Italija, ki ni sprejela, sklicujoč se na svojo „dvatisočletno civilizirano preteklost“, nobenih obvez v obdobju Društva narodov v odnosu do manjšin na ozemlju, ki ga je pridobila po 1. svetovni vojni. Bila pa je kot članica sveta Društva narodov med nadzorniki izvajanja obveznosti, ki so bile vsiljene nekaterim državam. Obenem se je „odlikovala“ z grobim raznarnovalnim nasiljem v odnosu do svojih lastnih narodnih manjšin, kar so naši Primorci občutili na lastni koži, od dni, ko je avstroogrsko oblast zamenjala italijanska, pa do trenutka, ko je razpadel Mussolinijev imperij, ponekod pa še mnogo let po tem.

Tokrat, v Helsinkih, je šlo za dokument, ki je **enako obrnjen k vsem državam udeleženkam** konference, tako ZDA, ZSSR, kot Malti in Cipru. Tu pa je seveda kaj hitro prenehala kakršnokoli navdušenje za pravice narodnih manjšin prav pri tistih državah, ki so bile protagonisti sistema manjšinskega varstva v obdobju Društva narodov. Ob povedanem je seveda nevzdržna in brezpredmetna vsakršna primerjava vsebine določb o pravicah pripadnikov manjšin iz obdobja Društva narodov z vsebino določb Sklepne listine, to je akta, ki v enaki meri zavezuje evropske države oziroma vse udeležene helsinške konference. Edina ustreznost komparativna trditve je, da je bil storjen pomemben korak od posameznim državam vsiljenih obveznosti k **obče evropskemu priznavanju pravic pripadnikov narodnih manjšin**. Storjen je bil korak od neenakopravnega obravnavanja posameznih držav k **enakopravnim, čeprav skromnim obveznostim vseh evropskih držav v odnosu do narodnih manjšin**.

ERNEST PETRIČ

Helsinki in narodne manjšine

narodne manjšine. To pa je ne glede na dokaj skromno vsebino teh treh določil in ne glede na specifično pravno naravo Sklepne listine izjemnega pomena. S tem je namreč **odnos evropskih držav do narodnih manjšin uveljavljen kot ena izmed prvih varnosti in sodelovanja v Evropi**, naj gre za narodne manjšine v Evropi, katerih status in pravice določajo konkretni mednarodni dogovori (npr. avstrijska državna pogodba), ali pa za manjšine, katerih pravice niso zagotovljene s konkretnimi mednarodno-pravnimi akti (npr. Slovenci v Porabju). Moremo trditi, da je manjšinska problematika v vključitvijo v Sklepno listino helsinške konference formalno postala **element evropske varnosti in sodelovanja**. Z nekaj drznosti si moremo zato dovoliti trditi, da se je s tem pričelo dokončno podirati v evropski mednarodni po-

jo narodnim manjšinam, formalno enakopravnost, **v bistvu že mednarodno pravo de lege lata**.

b) skorajda identični določbi¹⁴ v okviru dokumenta Sodelovanja na humanitarne in drugih področjih, določbi, ki poudarjata, da imajo države udeležence konference namen olajšati, da bi narodne manjšine in regionalne kulture mogle dati prispevek mednarodnemu sodelovanju na področju kulture oz. izobraževanja, sta vsekakor zaenkrat **deklarativno politične narave**. To seveda v ničemer ne zmanjšuje njunega pomena v Sklepni listini, ki tudi sama ni kot smo zapisali, v formalnem smislu mednarodno-pravni akt.

Ko sicer brez pretenzij, da bi podrobneje proučevali pravno naravo Sklepne listine, vendarle posegamo v to zanimivo vprašanje, je smotno opozoriti na nekatera dejstva. Prvič je to dokument, ki temelji na **soglasju vseh držav udeleženk konference**. To je gotovo razumljiv razlog za ohlapnost nekaterih formulacij. Tudi onih, ki se nanašajo na narodne manjšine, saj je ena sama država izmed 35 udeleženk mogla s svojim nesoglasjem preprečiti neko določeno formulacijo v Sklepni listini. Obenem pa je prav to, kar vsebuje Sklepna lista, **izraz soglasne volje držav udeleženk konference**. To pa je po svoji dejanski teži — ne glede na obliko dokumenta — zelo blizu multilateralim mednarodnim pogodbam, če že ni isto kot takšna pogodba, ki je v svojem bistvu slej ko prej tudi „soglasno izražena volja pogodbenih strank.“¹⁵ Vsekakor pa v prav-

žavljskih in političnih pravicah človeka, ki vsebuje v 27. členu le skromno določilo o pravicah pripadnikov etničnih, verskih in jezikovnih manjšin, šele na tem, da začne veljati med državami, ki so jo ratificirale. Seveda je ob teh dejstvih pomen določb Sklepne listine o narodnih manjšinah **izjemen tudi z vidika razvoja določil občega mednarodnega prava de lege ferenda** o pravicah narodnih manjšin in njihovih pripadnikov.

IV

Na helsinški konferenci so poleg ZDA in Kanade sodelovale evropske države. V njih se problematika narodnih manjšin vendarle pojavlja v nekih skupnih „evropskih“ značilnostih, v nasprotju s področji zunaj Evrope. Tudi v obdobju Društva narodov so prav v evropskem prostoru že uveljavili sistem mednarodnega manjšinskega varstva. Medglar bi tako vsaj na prvi, površni pogled pričakovali, da bo vsebina določil Sklepne listine, ki se nanašajo na narodne manjšine, vendarle daljnosežnejša. To tudi zato, ker je formalno to mednarodno-politični, deklarativni akt, ki ne predvideva nobenih mehanizmov za implementacijo na mednarodni ravni. Navadno je bilo to tisto, kar je najbolj povzročilo, da so bile države zadržane, kadar so sprejemali mednarodne akte, ki so se nanašali ali bi se mogli posredno nanašati tudi na varstvo narodnih in drugih manjšin, npr. pri obeh konvencijah OZN o človekovih pravicah.

Zapisali smo na prvi, površni pogled, kajti ni prvič,¹⁶ da so prav evrop-

9 Predlog se je glasil takole: „A. Vsaka oseba naj ima pravico do priznanja in varstva svoje narodnosti in pravice do svobodno razvijanja narodnosti, ki ji pripada. Narodnostne skupnosti, ki so v državni skupnosti z drugimi narodi, so enake glede narodnosti, političnih in državnih pravic. B. Vsaka narodna manjšina ima kot etnična skupnost pravico, da razvija svojo etnično kulturo in da svobodno uporablja svoj jezik. C. Pravice, proklamirane v tej deklaraciji, grede tudi vsaki osebi, ki pripada prebivalstvu ozemlja pod skrbništvom ali na nesamoupravni teritoriji.“ (Cit. po UN Doc. A/C. 3/307/Rev. 2.)

10 Predlog se je glasil: „Vsaka oseba naj ima pravico, da svobodno izraža pripadnost etnični ali jezikovni skupini, brez ovir uporablja ime svoje skupine, v javnem in privatnem življenju uporablja svoj jezik in se ga uči, ter pravico, da je izobraževana v tem jeziku, kot tudi pravico do kulturnega razvoja, skupaj z drugimi člani skupine, ne da bi bila zato izpostavljena kakršnikoli diskriminaciji, in še zlasti ne taki diskriminaciji, ki bi ji mogla odvzeti pravice, ki jih uživajo drugi državljani iste države.“ Cit. po E/CN. 4. Subv. 2/L. 564, par. 23.

11 Člen 27 Konvencije OZN o državljanskih in političnih pravicah se glasi: „V listini državah, v katerih obstoje etnične, verske ali jezikovne manjšine, osebam, ki pripadajo takim manjšinam, ne sme biti zanikana pravica, da skupaj z drugimi člani svoje skupine uživajo svojo kulturo, ohranjajo in izvršujejo svojo vero ter uporabljajo svoj jezik.“

12 Res. GS OZN 217C (III), 10. 12. 1948, imenovana „Fate of Minorities“.

13 „Države udeležence, na katerih ozemlju so narodne manjšine, bodo spoštovale pravice oseb, ki pripadajo tem manjšinam, do enakosti pred zakoni, nudile jim bodo vsestransko možnost, da dejansko uživajo človekove pravice in temeljne svoboščine, in bodo na ta način varovale njihove tovrstne zakonite interese.“

14 „Narodne manjšine in regionalne kulture. Države udeležence, priznavajoč prispevek, ki ga narodne manjšine in regionalne kulture morejo dati njihovemu sodelovanju na raznih področjih kulture, nameravajo, če na njihovem ozemlju obstoje take manjšine ali kulture, tem olajševati, da bi dale tak prispevek, upoštevajoč pri tem zakonite interese njihovih pripadnikov.“

15 O pojmu mednarodne pogodbe in še posebej o konsenzualistični tezi, ki vidi bistvo mednarodne pogodbe sploh le v „soglasju volj“, glej: Milan Bartoš, Mednarodno javno pravo, III. del, Beograd 1952, str. 64–71.

16 Ta sama ni v formalnem smislu dokument mednarodnega prava.

17 International Convention on the Elimination of all Forms of Racial Discrimination, Aneks h. G. S., Res. 2106 A (XX), z dne 19. 1. 1965.

18 Tako npr. na pariški mirovni konferenci l. 1946 tudi predstavnik ZDA in V. Britanije odkrito izražata asimilacijski odnos do manjšin, podrobneje glej I. L. Claude Jr., National Minorities — International Problem, Harvard University Press, Cambridge, 1955, str. 141.

1 Sprejeti so jo 1. 8. 1975 v Helsinkih.

2 Delegacija SFRJ je dejansko bila lista, ki je kljub nasprotovanju številnih držav s svojo vztrajnostjo dosegla, da se je odstavek o narodnih manjšinah vključil v čl. 7. Sklepne listine.

3 Te so bile v Ženevi od 18. 9. 1973 do 21. 7. 1975, potekale pa so tudi v obliki številnih dvostranskih stikov med zainteresiranimi državami.

4 „Universal Declaration of Human Rights“, sprejeta z resolucijo GS OZN 217 (III), 10. 12. 1948.

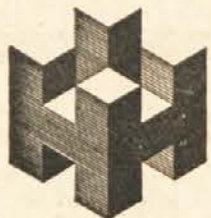
5 „International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights“ in „International Covenant on Civil and Political Rights“, obe sprejeti 16. 12. 1966, kot priloge k resoluciji GS OZN 2200 (XXI).

6 „Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms“, podpisana v Rimu 4. 11. 1950, začela veljati 3. 9. 1953 med državami, ki so jo ratificirale; članice konvencije so zahodno-evropske kapitalistične države.

7 Tako že V. I. Lenin opozarja v zvezi z nacionalnim vprašanjem na možnost odklonov: „Proletariat ne bo postal svetniški in ne bo zavarovan pred napakami in slabostmi samo zato, ker bo izvedel revolucijo“. Cit. po Zborniku iz Lenineve dediščine, CZ, Ljubljana, 1963, str. 108.

8 Med pripravami konference je SFRJ nekajkrat dala predloge o vsebini tistega dela Sklepne listine, ki naj bi se nanašal na manjšinsko problematiko.

(Dalje v prihodnji številki)

25. Avstrijski lesni sejem - Celovski sejem

od 14. do 22. avgusta 1976

JUBILEJNA PRIREDITEV

1600 razstavljalcev iz 30 držav pričakuje Vaš obisk!

VELIKO ZABAVIŠČE
od 12. avgusta 1976 od 18. ure naprej

Slovenski VESTNIK

8 — Štev. 32 (1773) Celovec, petek, 6. avgust 1976

Nemški nacionalisti pripravljajo ugotavljanje manjšine

(Nadaljevanje s 1. strani)

bilo to splošno mišljenje, dokazuje tudi pisanje dunajskega Kurierja, ki je označil slovesni akt v Mestni hiši prav tako kot provokacijo. Nemški nacionalisti razširjajo šovinizem in narodnostno mržnjo čez koroške meje po celi Avstriji.

Zato pa je treba razširiti upor proti ugotavljanju po celi Avstriji. Solidarnostni komiteji na Dunaju, v Salzburgu in v Celovcu so že viden izraz tega upora. Pri organiziranju protestov proti ugotavljanju pa se

moramo zavedati dejanskega so-vražnika in činitelja hujskaške go-nje proti Slovincem. To niso samo neonacistične organizacije (čeprav se jih meščanske stranke rade poslužujejo), marveč vse tri v parla-mentu zastopane stranke z vlado na čelu. Naš boj proti ugotavljanju manjšine bo končan šele tedaj, ko obeh manjšinskih zakonov, ki so juridična podlaga štetju in z njim povezanim hujskanjem, ne bo več! Ta naš boj je pravičen in bo zato našel tudi vedno več pristašev s strani večinskega naroda.

ŠPORTNI VESTNIK

ŠPORTNI VESTNIK

● Slovenski atletski klub zadel hud udarec

Tov. Hermana Velika ni več med nami. Ta vest je hudo prizadela tu-di SAK, saj je bil rajni njegov pod-predsednik in eden najbolj aktivnih članov odbora. Kljub raznim dru-gim poslom, kot župan, učitelj itd. je vedno našel čas, da je stal ob strani svojim slovenskim fantom in da jim je pomagal z nasveti, z do-brim zgledom ter dobro voljo. Ve-liko prostega časa je žrtoval za Slovenski atletski klub, na katerega je bil tako ponosen. Predvsem pa gre njemu zasluga, da je mladinsko moštvo SAK-ja v pretekli sezoni doseglo tako velik uspeh, da je z velikim naskokom postalo prvak svoje skupine. Neomajno je bodril fante k poštenemu športu in tako oblikoval njihov značaj.

Bil je vsem vzor zavednega Slo-venca, moža ki se je zavedal svo-

je materinščine. Čeprav so ga za-radi tega tudi večkrat napadali, je ostal zvest samemu sebi in svojemu narodu. SAK je izgubil z njim mo-čan steber, ki ga bo le zelo težko nadomestiti. Med našimi nogome-laši pa bo živel naprej v tem, da se bo SAK vedno ravnal po njegovih načelih. Klanjamo se njegovemu spominu!

Njegovi družini in sorodnikom iz-rekamo naše globoko sožalje.

● SAK je priredil v soboto in ne-deljo svoj 1. mednarodni nogomet-ni turnir na KAC štadijonu v Celov-cu. Iz tehničnih razlogov podajamo danes samo izide tekem. Obširneje pa bomo poročali o tem prazniku športa koroških Slovincem v naši naslednji številki.

Tekme:

Austria-Sax : NK Mer-cator Ljubljana 0:2 (0:1)
NK Olimpija Ljubljana : Slovenski atletski klub 6:0 (5:0)
NK Olimpija Ljubljana : Austria-Sax 1:0 (1:0)
Slovenski atletski klub : NK Mercator Ljubljana 0:9 (0:5)

● XXI. olimpijske igre v Montrealu končane

V nedeljo so se končale olimpijske igre v Montrealu. Zasenčil jih je politični boj, bojkot Taiwana in skoraj vseh afriških držav. Vsekakor lahko rečemo, da to niso bile igre miru in tudi niso stale v znamenju sožitja med narodi.

Najuspešnejše so bile, kot pričakovano reprezentance Sovjetske zveze, Nemške demokratične repu-blike ter Združenih držav Amerike.

Za Avstrijo so se končale olimpijske igre z velikim razočaranjem,

saj so naši športniki odnesli samo eno bronasto kolajno.

Jugoslovani pa so bili precej boljši, saj so dobili kar osem kolajn, in sicer dve zlati, tri srebrne in tri bronaste.

Razpored olimpijskih kolajn

Sovjetska zveza	47	43	35	125
NDR	40	25	25	90
ZDA	34	35	25	94
ZRN	10	11	17	38
Japonska	9	6	10	25
Polska	8	6	11	25
Bolgarija	7	8	9	24
Kuba	6	4	3	13
Romunija	4	9	14	27
Madžarska	4	5	12	21
Finska	4	2		6
Švedska	4	1		5
Velika Britanija	3	5	5	13
Italija	2	7	4	13
Jugoslavija	2	3	3	8
Češkoslovaška	2	2	4	8
Nova Zelandija	2	1	1	4
Francija	1	2	5	8
J. Koreja	1	1	4	6
Švica	1	1	2	4
Jamajka	1	1		2
S. Koreja	1	1		2
Norveška	1	1		2
Danska	1		2	3
Mehika	1		1	2
Trinidad	1			1
Kanada		5	6	11
Belgija		3	2	5
Nizozemska		2	3	5
Portugalska		2		2
Španija		2		2
Avstralija		1	4	5
Iran		1	1	2
Mongolija		1		1
Venezuela		1		1
Braziliya			2	2
Avstrija			1	1
Bermudas			1	1
Pakistan			1	1
Puerto Riko			1	1
Tajska			1	1

Vsem slovenskim rojakom sporočamo žalostno vest, da je nepričakovano v nedeljo 1. avgusta v 47. letu starosti umrl

Herman Velik

župan in šolski upravitelj v Selah

podpredsednik Slovenske prosvetne zveze

član izvršnega odbora Zveze slovenskih organizacij

član nadzornega odbora slovenskega šolskega društva

podpredsednik Slovenskega atletskega kluba

urednik šolskega lista Mladi rod

soustanovitelj Slovenskega prosvetnega društva „Košuta“

predsednik šolskega odbora pri Zvezi slovenskih izobražencev

odbornik Posojilnice Borovlje

Bil je vsestranski narodni in kulturni delavec, borec za pravice slovenskega ljudstva na Koroškem.

Koroški Slovenci se klanjamo spominu svojega velikega rojaka, zaslužnega narodnega delavca.

Celovec, Sele-Kot, 2. avgusta 1976

SLOVENSKO PROSVETNO DRUŠTVO „KOŠUTA“

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA

ZVEZA SLOVENSKIH ORGANIZACIJ

Globoko ganjeni sporočamo, da nas je po nepojmljivem božjem sklepu naš dolgoletni župan in ravnatelj ljudske šole na Kotu

Herman Velik

za vedno zapustil. Pokojni je vse svoje moči žrtvoval občini in vzgoji mladi-
dine. Za vsa njegova dela se mu iz srca zahvaljujemo.

Ohranili ga bomo v trajnem spominu.

Sele, dne 2. avgusta 1976

OBČINSKI SVET V SELAH

JUGOSLAVIJA

SOBOTA, 7. 8.: 18.05 Obzor-nik — 18.20 Mozaik — 18.25 Disneyev svet — 18.30 Dnev-nik — 20.00 Hofman — 21.45 Roža Partoro-ža — Dnevnik — 625.

NEDELJA, 8. 8.: 8.50 Poročila — 8.55 Za nedeljsko dobro jutro — 9.20 625 — 9.40 Puccini — 10.45 Otroška matineja — 11.30 Kmetijska oddaja — 12.30 Poročila — Ne-deljsko popoldne — 17.50 Sirota, barvni film — 19.30 Dnevnik — 20.00 Na vrat na nos — 20.55 Skrivnosti Jadrana — 21.20 Dnevnik — 21.35 Športni pregled.

Ponedeljek, 9. 8.: 17.45 Obzornik — 18.00 Štirje fantiči in pes — 18.45 Mladi za mla-de — 19.30 Dnevnik — 20.00 Med štirimi ste-nami — 21.20 Ne prezrite — 21.50 Mozaik kratkega filma — 22.10 Dnevnik.

TOREK, 10. 8.: 17.55 Obzornik — 18.10 Mor-da vas zanima — 18.45 Ljudska ustvarjal-nost — 19.30 Dnevnik — 20.00 Diagonale — 20.55 Zanimni tiger — 21.50 Dnevnik.

SREDA, 11. 8.: 17.55 Obzornik — 18.10 Ak-tualna oddaja — 18.45 Glasbeni amaterji — 19.30 Dnevnik — 20.00 Film tedna: Balnica — Jaz na ekranu — Dnevnik.

ČETRTEK, 12. 8.: 18.05 Obzornik — 18.25 Prijateljica levinja — 19.30 Dnevnik — 20.00 Najvažnejši dan življenja — 20.50 Kam in kako na odh — 21.00 Jugoslavija v vojni — 22.05 Dnevnik.

PETEK, 13. 8.: 18.00 Obzornik — 18.15 Catch Kandy — 18.45 Slovenski instrumentalni kvintet — 19.30 Dnevnik — 20.00 Kako pa kaj oče? — 20.35 Nirvana — 21.10 Helena, sodobna ženska — 22.00 Dnevnik.

Slovensko prosvetno dru-štvo „Drabosnjak“ na Ko-stanjah vabi na

VEČER SLOVENSKE PESMI IN FOLKLORE

v soboto 14. avgusta 1976 ob 20.00 uri v Kulturnem domu v Vrbi.

Nastopajo: Moški in mešani zbor „Planina“ iz Sel pod vodstvom Mire Oraže in Fran-cija Čertov, trio „Korotan“ iz Ši. Vida v Podjuni pod vod-stvom Hanzija Kežarja in tam-buraški zbor iz Hodiš pod vodstvom Dorice Sabotnik.

Prisrčno vabljeni!

SKD Globasnica vabi na

GLOBAŠKO POLETNO NOČ

ki bo v soboto 7. avgusta 1976 ob 20. uri pri Šoštar-ju v Globasnici.

Sodelujejo: Moški zbor „Franc Leder-Le-sičjak“ SPD „Edinost“ Šteben, mladinska folklorna skupina „SKD Globasnica“ in ansam-bel „Planšarji“.

Prisrčno vabljeni!

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slo-venskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt - Celovec, Gasometergasse 10, tel. 32-5-50 — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec — Borovlje.